

Tedaj si ti prišel! — o jaz
 poznam ta tvoj obraz sedaj —
 in vprašal si mehko — zrcalil
 v očeh se ti odprt je raj:
 „Moj sin! Pobil si se hudo,
 kaj ne? Pokaži, kje boli;
 le prosí me, — ne še prositi
 ti, dete moje, treba ni!
 Jaz sam obvežem te in zlečim,
 in bolj boš zdrav kot prejšnje dni . . .“

15.

„ — — — Zapustil sem stajo ovac,
 ter hitel za tabo, moj sin;
 in čakal sem nate v ljubezni,
 v ljubezni srca bolečin . . .
 — Ponesem v svoj tihi te hram,
 mir vlijem v srce ti, pokoj,
 samo da ostaneš, ostaneš
 — večno moj!“

16.

— — — — —
 In temna noč je šla za goro,
 skoz okno gleda jasni dan;
 na ulicah življenje vstaja,
 jaz zapuščen ležim, bolan . . .
 Sam, zapuščen? — V predavnih dneh
 iskal sem, kje ljubezni vir,
 ljubezni prave teče vir . . . nocoj
 v srce se mi izlil je mir,
 in dušo mi objel pokoj . . .
 — Kdo mi zrahljal je trdo vzglavje,
 kdo lek zdravilni mi podal,
 kdo vlil tolažbe v žejno srce,
 kdo temni, grozni mrak pregnal? —
 Na steni križ lesen visi,
 na njem — ljubezen je razpeta;
 iz srca vre ji živa kri,
 pogleda ji bolesi mréta . . .
 „O srce, tu ljubezni se napij!“

Pod rimskim orlom.

(Povest. — Spisal I. M. Dovič)

I. Prijatelja.

V atriju¹ svojega očeta na trikliniju² je sedel Polijon, naslonjen na bogato tkano blazinico. Črne oči so mu nepremično tičale na lepo izklesanih penatih³, ki so bili postavljeni krog čveteroogelnega impluvija.⁴ Na mozaičnih tleh je pomladno solnce kopal svoje žarke, rineče se skozi ploščevinasta okna. Globoko zamišljen je moral biti mladenič z gladko obritim obrazom, dasi so mu čutnice na licih in rokah kazale izredno živahnega Rimljana.

„Flavij!“ zakliče z visokim, zategnjenim glasom, ne trenivši z očmi.

Odpró se duri v kotu atrija, in prikaže se deček močnih pleč, mišičastih rok in okroglega obraza s svetlimi lasmi, globoko se priklanjavač.

¹ Atrium = dvorišče.

² Triclinium = trinogati stol.

³ Penati = domači bogovi, varuhi hišni

⁴ Impluvium = prostor sredi hiše, ki ni bil pokrit, kamor je torej tudi deževalo (pluere).

„Pokličí mi Kalvencija!“

Suženj odide po ozkem vestibulu¹ na plano. Bil je German z imenom „Adnamat“; a ker Rimljan ni mogel lahko klicati njegovega imena, rekel mu je radi njegovih rumenkastih las kar „Flavius“.

Polijon je še vedno upiral svoje oči na domače bogove, kakor bi hotel izprositi od njih kako željo. Bil je tribun kohorte pri 8. legiji, ki je bila l. 16. po Kr. z 9. in 15. utaborjena ob mestu Emoni v Panoniji. Oče njegov Junij Blez je bil poveljnik (legat) tem trem legijam. Imel je v Emoni svojo palačo, kjer je tudi sin prebival, kadar ga niso vojni opravki gnali v tabor. Polijon se je porodil v Akvileji, tu mu je bil tudi oče doma. V zgodnji mladosti se je preselil z očetom v Panonijo, kamor ga je cesar Avgust poklical za poveljnika. V Emoni se je naučil brati, pisati, boriti se; privajal se je vojaškemu življenju. S 17. letom je stopil v legijo, in hrepeneč po časti in slavi je šel

¹ Vestibulum = hodišče, hodnik.

s Kvintilijem Varom na vojsko zoper Germane. Rimljanom je bila takrat vojna usoda nemila in v teutoburških gozdih je padlo 40.000 rimskih vojakov. Nekaj jih je bilo odvedenih v sužnost, nekaj malega pa jih je odneslo pete. In med temi srečnimi je bil tudi Polijon, ki je na pol mrtev pribežal k očetu v Emono. Privedel je s sabo dečka Adnamata, ki ga je zarobil s svojimi tovariši na potu. Polijon je bil poprej preprost vojak, a po tej vojski zoper Germane ga je cesar Avgust imenoval tribuna kohorti 8. legije.

„Ave, Polijon!“ pozdravi zamišljenca mladenič 17. let, rdečih lic, visokega čela in svetlih las, ponosne hoje, zavrit v belo togo.

„Sreča ti mila, ljubi moj Kalvencij! Nimam več obstanka doma. Prav, da si prišel tako brzo.“

In tribun se je oklenil tako krčevito mladega vojaka, da je temu toga zletela z rame. Pokazali sta se dve mišičasti roki, polne prsi je zakrivala volnena tunika, nogi sta tičali v visokih čevljih, in ob pasu mu je visel širok meč.

„Lep dan, kaj ne? Jupiter pluvius nama ne bo kazil pota. Hajdi, greva v Nauport!“

„In kaj te tako žene, dragi Polijon, danes v tako daljo? Glej, jaz sem že prašen od pota, ki sem ga danes prehodil. Tu sem ti prinesel spominik z našega kastela.“

In podá mu šopek vijolic in trobentic.

„Pri Jupitru, da si bil danes na svojem domu? In o tem času cvetó gori že cvetice? Ne verjel bi, ko bi jih ne držal v roki. Ah, kako prijeten je vijolični duh! Sama Venera bi si ga pozelela. Rad bi pa vendar jedenkrat videl, kje prebiva tvoj oče dobrega spomina.“

„Vabim te, Polijon, da se potruđiš z mano. Lepi dnevi so sedaj za take izprehode, ko polegamo po taboru in pasemo lenobo, da se nam mišice stiskajo, noge zastajajo, telo omehkuži, orožje pa rjavi v orožnici.“

„O, le počakaj, Kalvencij! Ti še nisi orožja sukal v vojski in se nisi pehal za bojno slavo. Jaz sem se pa in zato vem tudi počitek ceniti. Menda saj nisi toliko sebičen,

da želiš svojemu očetu več zaslužka, ker sedaj še ‚collegium fabrorum‘¹ nima naročil, da bi vojsko preskrbljeval z novim orožjem.“

Tribun se je pikro zasmel, a vojaku se je čelo zresnilo in bridka poteza je zastala na njegovih ustnicah.

„Tribun si, gospod si, in jaz tvoj sluga, a ne natolcuji mi čednostij mojega roditelja!“

„No, no, pri mojih in tvojih Larih², nisem mislil tako hudo, kakor ti govoriš. Res si moj vojak, moj podanik v taboru, a doma si moj prijatelj. Saj veš, da te ljubim.“

Kalvenciju je dobro dela beseda Polijona, ki ga je prijateljski objel.

„Torej kaj namerjaš, dragi Polijon? Da bi šla v Nauport?“

„Tako je, pri Bacchu! Davno že nisem pokusil črnega pucinskega vina, ki se je tako prilegal cesarici Liviji. In v Emoni ga ni dobiti. Le Tacijana Nauportska, moja rojakinja, ima vedno pristno kapljico.“

Kalvencij se je nasmehnil, tribun ga je udaril zlahkoma po licu, ogrnil togo, pa sta izginila v dolgem vestibulu.

Premerala sta kakih sto korakov in že sta bila na obrežju reke.

„Hej, Plunko, prikaži se!“ zakliče tribun pred malo kočo, zidano iz ilovice in pokrito s slamo.

Takoj pomoli čolnar skozi špranjo svojo glavo.

„Eha, statio ad Nonam!“ zamrmra in prikaže se pred vrati sedemdesetleten starec, sključen, koščeni lic in gibčne hoje. Vesel obraz je kazal, da bo vozil danes za dobro plačilo.

„Vstopita!“

In že se je zibal po vodi čoln z visokima kljunoma.

„Plunko, počivaj, ker si star!“

In mladeniča mu vzameta vesli iz rok, odloživši togi. Hitro so pluli mimo stari-kavih jelš, visokih jelk in stoletnih hrastov. Solnčni žarki so se igrali nad valovi, voda je šumela in prožne kapljice so škropile po licih. Mlada izprehajalca nista bila vajena

¹ Zadruga kovačev.

² Lari = družinski bogovi.

toliko sukati veslo kakor meč. Starec se je poredno nasmihal, ko je mladeničema znoj porosil gladka čela.

„Kako pa ste takrat veslali, Plunko, ko vas je lepa kraljica Kleopatra začarala?“ popraša starca mladi tribun, ki je vedel, da pride starec hipoma v ogenj, ako se mu spomni bitka pri Akciju.

„E, kako? Neptun nas je zavrgel, ker smo Baka bolj častili kakor njega. Vulkan naj me požre in Minerva naj mi zmeša možgane, ako ni tako! V Akarnaniji pri Akciju smo zadeli drug na drugega. Po jedni strani se je zibalo mogočno brodovje Oktavijanovo, po drugi pa Antonijevo. Jaz sem služil takrat Antonija — da bi ga bil že poprej Neptun prebodel s svojim trizobom! Na obrežju so stali pešci in konjiki. Egipčanska kraljica Kleopatra, ki je triumviru Antoniju zmešala pamet, ni videla še nikoli pomorske bitke. Zato je prosila svojega zaveznika Antonija, naj bi se njej na ljubo odločil za bitko na morju. Slepi triumvir ji je izpolnil željo. A ko se je bitka vnela, zbežala je bojzljiva kraljica na svoji ladiji domov. Zatelebani vojskovodja pa jo je tudi pobral za kraljico, ne da bi se menil več za svoje vojake. Še smo se borili nekaj časa brez vojskovodja, a kaj so ovce brez pastirja? Najpametnejše je bilo, da smo se udali in svoje buče prihranili za boljše čase.“

„Jupiter fulminans naj prekolje glavo Antoniju!“ zaklel je tribun.

„In Ork¹ posádi Kleopatro na dno zemlje“, doda vojak.

„A kakšna je bila vendar ta kraljica, da je Antonija tako pokopala?“ popraša zopet Kalvencij v pretrganih glasih, ker je že težko dihal od veslanja.

„Eha, to vama je bil obraz, to, sama Venera! In ta postava! Le jedenkrat sem bil tako srečen, da sem jo videl od blizu. Tako zapeljivo je pogledala Antonija, da sem bil še jaz ves zmočen pri veslanju!“

„Kako daleč pa si jo videl, Plunko?“ zapraša ga tribun, ki je slutil, da hoče stari mornar lagati.

¹ Orcus = peklo.

„E-a, saj bi mi še sedaj Minerva kmalu spomin posušila, ako se le spominjam te čarobne kraljice. Le dobro me poslušajta! V krasni zlati ladiji se je vozila po morju. Vesla so bila srebrna in jadra škrlatasta. Bila je opravljena ko boginja Venera. Sedela je na svilenih blazinah v prelepem šotoru, ki je bil ves z zlatimi nitkami obrobjen in pretkan. Dečki oblečeni kakor mali bogovi so ji hladili zrak z dragocenimi pahljačami, mlade device so ji dvorile ter zažigale vonjastega kadila, mlade žene pa so kakor morske božice sedele pri veslih in krmilu. Piščalke so piskale iz ladije in harpe so zvenele tako milo-vablivo, da se mi je vrtelo v glavi, ko sem krmaril.“

„Poprej si dejal, da si bil pri veslanju, a sedaj praviš, da si krmaril.“

„E, to si objesten! Saj to je bilo ob drugi priliki! To je bilo takrat, ko je mogočni Antonij pustolovil po Mali Aziji in pozval kraljico Kleopatro na odgovor v cilijsko mesto Tarz, češ, da je Kasiju poslala svoje brodovje na pomoč“, odgovori pomišljaje čolnar tribunu.

„Sam Mart¹ te privzdigni, da pojdeš nama na pomoč!“ reče Polijon in vrže veslo starcu, ki bi bil še rad kaj povedal o bitki pri Filipih.

Mladeniča sta bila utrujena. Ogrnila sta si togi in legla na risovo kožo, ki je pokrivala zgornji del čolna.

Starec je molčal, mladeniča sta se zamislila. Polijon je zrl na julijske planine in ugibal, kdaj ga njegov šarec ponese tje čez gore v solnčno Italijo, Kalvencij pa je prereševal starčeve zgodbe in nevoljno stiskal pesti sedaj zaradi triumvira Antonija, sedaj zaradi kraljice Kleopatre. Plunkova povest ga je močno ganila.

„Kaj stiskaš roko, prijatelj?“

„Pri Jupitru, kaj bi je ne, ako ima domovina tako omehkušene babjeke za svoje vodnike, kakor je bil Antonij!“

„Pomagaj si, če si moreš! Ženska je ženska! Malo pravic ji je dal rimski zakonodajavec, a zato je niso zavrgli bogovi. Ju-

¹ Mars (Mart) je bog vojske.

nona ji je zaščitnica“, pogovarjal je tribun flegmatično svojega spremljevalca.

„A Junona štiti ženo pri ognjišču, na Martovem polju pa ženske nimajo nič opraviti.“

„Le počakaj, ljubi moj Kalvenček! Mlad si še. Tudi jaz nisem več kakor osem let starejši od tebe, pa izkusil sem mnogo. Živel sem mlada leta veselo, užival vse sladkosti mladega človeka, pijančeval in lazil za ženskimi, privoščil si vse, kar si more izmisliti rimska glava; vsa Emona je bila tako rekoč moja, in zato vem, kaj je življenje! A tudi mraz in vročina, stradanje in zaničevanje, dolge pohode in druge vojaške težave sem prenašal moško; bil sem se z Germani v teutoburških gozdih na življenje in smrt, in sama Fortuna¹ me je varovala, da sem se rešil in srečno dospel k svojemu očetu. Torej delaj in uživaj!“

Kalvencij je gledal pomilovaje svojega tovariša, ki sta mu Bak in Venera narisala svoje poteze po licih in očeh.

„Ne bom te pregovoril, Polijon! Strast te je dobila podse in dasi ponosen vojak, ji vendar ne moreš kljubovati. Prešibak si v krepostih. Meni pa vendar-le privoščiš, da se upiram strasti; nečem, da bi gospodovala meni. Oster si v taboru do vojakov, a slaboten si do sebe. Vem dobro, da me ti ceniš ravno radi teh lastnostij, katerih ti nimaš. Ali ni tako, ljubi moj Polijon?“

„Res je, ali vedi: Quod licet Jovi, non licet bovi.² Kadar se ti prerineš do tribuna ali celo do konzula, tedaj boš sodil drugače in zakrival svoje slabosti, katerih ne boš rad videl pri svojih podanikih. Človek se predela in prestroji po razmerah; nevidna, neupogljiva sila ga vleče, da ne more drugače.“

„In jaz ti pokažem, da more“, zakliče Kalvencij živahno in skoči po koncu, da se je čoln zamajal.

„Pustiva te puste pogovore bogovom, prijatelj!“ obrne tribun besedo, počasi vsta-

jaje. „Povej mi rajši, kako bi se moja želja uresničila, da bi zopet jedenkrat gledal solnčno Italijo? Oh, ve, julijske planine, zakaj odmikate mojim očem zelene livade in bogate vinograde? Zakaj mi ne privoščite millega podnebja, vonjastega cvetja in okusnega sadeža? Mrzlo stojite in štrlite proti meni, ki sem prikovan na to pusto, močvirnato zemljo. Odpri se, lepa Italija, in pokaži mi svoj solnčni obraz, svoje modro nebo in svoj rajski vrt! O, da bi ugledal vsaj vzorno palačo svojega očeta v ponosni Akvileji, da bi zrl slikane stene, ki sem jih gledal nezaveden dojenček! Da bi le dvignil bogato okrašeno orijentalno žarnico, dvignil prilepljeni pokrovec in pogledal vanjo, kjer počiva pepel moje matere! O, da bi dvignil žarnico, okrašeno s feniškimi podobami, ter pogledal pepel svoje ljube sestrice Avite!“

„Diis Manibus sacrum!“¹ zamrmra stavec, ki je počasi, a še vedno vztrajno napogibal svoji vesli. Mlademu tribunu pa je utrnila solza in prenehal je s svojo deklamacijo.

Kalvencij ga je poslušal le na pol. Njegov duh je bil med tem v taboru pri Emoni. Čul je nekaj pri tovariših, kar sicer njega ni posebno vznemirjalo; a sedaj se mu je zdelo, da se dá tribunovo hrepenenje po Italiji združiti z nekim dogodkom, o katerem je slišal. In zato je precej samozavestno zaklical Polijonu:

„Prijatelj, predno solnce desetkrat zaide, boš ti na poti v Italijo.“

Tribunu se je obraz nategnil, kakor da bi ne veroval. Kmalu pa se je natančneje ozrl na prijateljeve odločne besede. Zdelo se mu je, da je v njih resnica. Kalvencij se mu je zdel liki skriven duh, ki ga vodi. S pomirjenim glasom je odgovoril:

„Fortuna naj me podpira! In ti, moj prijatelj, moja duša, moje srce, moje vse, ti me boš spremil. Tako mi Jupiter!“

In objel ga je kakor mati svoje dete.

Gosti gozdovi so se tedaj zasvetili; bili so na kraju zarastle gošče. Tam izza leskovega grma pa je zletela tolpa jerebic, ki

¹ Domačim bogovom (dušam umrlih) sveto.

¹ Fortuna = sreča.

² Pregovor, ki pravi, da ne sme vsakdo storiti tega, kar sme jeden, n. pr. kralj.

so hitro zopet izginile še niže v goščavo. Kalvencij je sklepal, da je to letanje jerebic dobro znamenje in emonski *auspex*¹ ga je pozneje poučil, da mu je sreča ugodna in da se dovrši namerjeni načrt.

Svet se je vedno bolj odpiral na obe strani, pokazalo se je šesterokotno zidovje starega Nauporta, in predno sta mladeniča pričakovala, že je ponosno zaklical stari čolnar:

„Statio ad Nonam.“

II. Nauportska nimfa.

„Predno solnce zaide, odrineva nazaj“, reče Polijon čolnarju in odide s svojim prijateljem po obrežju. Tu je bilo priklenjenih vse polno različnih ladij in čolnov. Čolnarji so se trli ob malih kolibah, v katerih so trgovci prodajali vsakovrstna jedila in pijače, kupci so se gnetli okrog blaga, in malo naprej so cestni popotniki menjavali svoje konje in prekladali blago.

Naša dva znanca sta stopala urno, zavita v beli togi, zakaj solnce ni grelo preveč močno. Molčé sta korakala čez most skozi vrata srednje visokega zidovja, ozirajoč se na desno in na levo. Kar postaneta pred veličastnim templom, ki se je dvigal na vzvišenem kraju in je bil posvečen vodni boginji *Aequorei*, katero so v Nauportu imeli v posebni časti. Sezidati ga je dal na občinske stroške prejšnji in sedanji načelnik trga, magister loci, osvobojeni Mark Fulgin Filogen.

„Vstopiva v tempel in počastiva boginjo, da nama bo tudi pri vrnitvi naklonjena!“ reče Kalvencij svojemu tovarišu, ki mu je sledil.

Veličastna hodba z dvema vrstama žlebanih stebrov domačega marmorja ju je sprejela pod svojo streho. Dorski stebri so nosili masivno ogredje, katero so z bogatim frizom vezali grebenasti triglifi; vmes na metopah pa so bili vdeleni raznoteri relievi. Nad venčnim zidcem je kipelo trikotno pročelje, na katerem so stali kipi *Aequoree*, *Cerere* in *Merkurija*.

¹ Poganski vedeževavec iz letanja tičev.

Vstopila sta v tempel. Steber za stebrom se je vrstil proti koncu, kjer je stal žrtvenik *Aequoree*, zaščitnice Nauporta. Mladeniča sta obstala in čudeč se zrla po veličastnih prostorih.

„Oh, Junone hči! Poglej, prijatelj, na desno!“ vzklikne tribun in stopi nehoté proti desni. Kalvencij se ozre in zagleda devico, ki je stopala počasnim korakom iz svetišča, zagrnjena v dolgo, vijoličasto togo.

„Sama *Minerva* ji je udahnila življenje in *Venera* posodila svoje obličje“, vzdihne Polijon, dvigajoč svoje roke.

„Ne govori, v svetišču sva!“ pokara ga tovariš, ko je skrivnostna devica zašumela mimo njega. Ujela sta se z očmi, in Kalvencij je čutil njen pogled v svojem razgretem srcu.

Še predno se je zavedel, Polijona ni bilo več v templu. Iskal ga je za stebrovjem, ni ga bilo. Odšel je iz templa in zagledal tovariša na mramornatih stopnicah, zročega v nasprotno palačo.

„Eh, Ork naj me pozoblje, če ni to magistrova hči!“

„Morska nimfa ni tako lepa“, izpozabi se Kalvencij in pritrđi svojemu prijatelju, zroč na odprta okna magistrove palače. A hipoma se spomni svojega moštva, rdečica ga polije in brzo pristavi:

„Bodiva modra, Polijon! Čas je drag in solnce nama danes ne pripušča, da bi se lovila za nauportsko nimfo.“

„Kaj, ko bi jaz nesel pozdrav magistru od svojega očeta?“

„Tak nalagan pozdrav bi tudi jaz lahko nesel od svojega očeta. Pojdi rajši brzo pozdravit Ticiojano, na katero si tako hitro pozabil!“

„Pustež panonski! Ti pač ne veš, kaj je ženska!“ kričal je Polijon vedno glasneje. A tudi Kalvencij ni tiho govoril, da se je lahko slišalo tje gori v palačo.

„Ali nisi več žejen?“ obrne vojak besedo.

„*Vinum pucinum* — tisto pa! Žejen sem kakor kanja. Odidiva!“

Polijon obrne oči pod noge, stopajoč po stopnicah navzdol, Kalvencij pa je še po-

gledal v okna palače, stoječ na vrhu stopnic. In evo ti nimfe nauportske! Prikazala se je pri oknu, ki je imelo tedaj navadno okrižje, in ljubeznivo se nasmehniša priklanjala svojo drobno glavico.

Hipoma je izginila, in ko se je Polijon pod spodnjo stopnico ozrl na Kalvencija in potem na palačo, videl je le prijatelja, ki je kakor zamaknjen še stal na vrhni stopnici in zrl v okno magistrove palače.

„O ti licemrec panonski! Dela se kakor bi bila ženska njemu deveta skrb, a sedaj stoji tam gori kakor kip in zija v prazna okna! Daj se udelati tje gori v timpanon poleg Neptuna in gledal boš na veke prazna okna magistrove palače!“

„Prijatelj, odpusti! Sram me je, da me mora učiti moštva moj ljubi Polijon, ki ima o tem vse drugačne nazore.“

Polijonu je dobro dela Kalvencijeva beseda, mladi vojak pa je zakril s tem lože svojo zadrego, ki ni bila majhna. Rdeč kakor rak je dal govoriti tovarišu in šele čez nekaj časa, ko sta bila že blizu doma Polijonove rojakinje, pogrelo ga je ne samo na licih ampak tudi v srcu, češ, da se je tako nepremišljeno dal ujeti v tovariševe zanjke.

A devičin pogled je bil močnejši kakor dobri sklepi.

Na zgornjem koncu Nauporta je stala hiša trgovca Klavdija Alpina, ki se je bil naselil s svojo ženo Tacijano pred nekaj leti v tem kraju. Bil je Akvilejec in tržil s kožami, žena pa je točila italijanska vina. Bila je dobro znana gostilna, stoječa na severozapadnem bregu, prav ob veliki cesti; tu sem so potniki radi zahajali. Pri Tacijani se je dobila dobra postrežba, zlasti izvrstna pijača. Tudi vojaki so se radi mudili v njenih prostorih, ker je bilo vino po ceni, Tacijana dobra zabavavka in prostega časa vedno dovolj. Premetena Akvilejka je vedela več skrivnostij starega Nauporta kakor vsi drugi skupaj. Znala je molčati in umela je govoriti. Mož ni bil dosti doma, ker je hodil po kupčiji. Žena pa je bila lepa ženska — vsaj v svoji mladosti. Otrok nista imela.

„Ave, matrona Tacijana, ki ji ni para v Nauportu!“ pozdravi Polijon svojo rojakinjo.

„In ne v Emoni“, dostavi poredno gospodinja.

„In ne v Akvileji“, zasmije se tribun.

„Kje te je vozila Aequorea, slavni tribun, da te niso zapazile tako dolgo moje oči?“

„In kaj te je Merkur tako daleč zanesel, golobica moja, da te iščem zaman, ko je treba piti sladko kapljico in poslušati prijetno pesemco?“

„Torej posodico Pucinca, Polijon?“

„Tako je, pri Baku! In mojemu tovarišu taisto toliko.“

„O, Kalvencij, hrabri Emonec! Skoro ga ne bi poznala.“

Tacijana ga je pobožala po licih, da je mladenič zardel.

„E-a, hrabri Emonec, dokler ne vidi ženskega obličja“, dostavi tribun zbadljivo.

Kalvencij je bil kakor na trnju in ni vedel, kaj bi odgovoril. Sram ga je bilo, in zdelo se mu je, da mu Tacijana bere z obraza njegove misli in njegovo zbežanost. Spoznal je, kako vse drugače je misel in dejanje in da mu treba še dosti vaje, predno bo mogel svoje moštvo pokazati ne samo v taboru in doma, ampak tudi v ženski družbi.

Tacijana je dobro opazila mladeničevo zadrego in ne hoté ga dražiti odšla po naročeno vino. Bila je plečata, visoka žena petintridesetih let, podolgastega obraza, črnih očij in grškega nosa.

„Ti pač veš moje želje, s sladko vinsko trto venčana Akvilejka“, reče Polijon vrnivši se ženi, brisajoč si ustnice z dlanjo. Bil je slasten njegov prvi požirek.

„Kaj bi jih ne vedela, in moje želje so tudi tvoje želje, divni Polijon! Rada bi, da tudi jaz poletim s tabo čez julijske planine.“

„Moj prijatelj pravi, da se nama izpolnijo želje v desetih dneh.“

„A, Minerva naj ti posveti, dični Kalvencij! In kako to?“

„Skrivnost je še, Tacijana!“

„In meni skrivaš to skrivnost?“

Ticijana ga je pogledala tako milo-zapeljivo, da je Kalvencij obrnil oči v tla in trdni sklep ponavljal v srcu: Ne boš me!

„Niti Polijon je ne ve, moj prijatelj. Pri Jupitru, da je tako!“

Vsi trije so molčali. Le Kalvencij je na prisego potegnil iz svojega vrča, kakor da bi hotel s požirkom vina zakriti svojo zadrego.

„Pripravi se, da nama pomagaš, če bo potreba, Ticijana! Toliko ti povem, da se

tribun osme legije?“ raztogoti se Polijon in vstane po koncu.

„Počasi, amice! Modrost je prva čednost vojakova.“

„Kaj boš ti mene učil, mene, tribuna, ki sem . . .“

„Počasi, po tihem, ljubi Polijon! Saj veš, da sem ti udan do groba, in o zvestobi moji ne moreš sumiti. Še rečem: nekaj se kuha in ta kuha bo tebi naklonila pot v Italijo“, reče vojak hladno in vstane.

Oljska gora.

nekaj kuha v emonskem taboru, in tudi Nauportu ne utegne biti prizaneseno. Torej bodi pripravljena na vse, draga Ticijana!“

Žena ga je pogledala hvaležno-zaupno. A ta njen pogled je bil hinavski, ker je gostilničarica vedela več kakor Kalvencij. Njen namen je bil, da mladeniča pridobi zase.

„A-a, Mart ti raztegni goltanec! Kaj govoriš, Kalvencij? Ti si moj vojak in zakrivaš tako važne dogodke meni, ki sem

Polijon sede, zamišljeno zroč predse. Ni dvomil o prijateljevi zvestobi, a zvedavost ga je hudo trla.

„Ali namerjajo upor?“ popraša licemersko gostilničarica.

„Bodi pripravljena, Ticijana! Več ti ne morem povedati, kakor sem povedal. A pustimo ta pogovor in povej mi rajša, lepa žena, kdo je ona deklica, ki se skriva liki nimfa med stebrovi nauportskega templa?“ zasuče Kalvencij pogovor.

„E, kaj tudi tebe mika žensko bitje, nedolžni Kalvencij?“ ponorčuje se brž Polijon.

Ticijani je bila Kalvencijeva beseda povšeči, ker ni rada govorila o skrivnostih, ki jih je čula iz ust vojakov, bivajočih v Nauportu. Zato hitro odgovori:

„Junona ti pomози! Dober okus imaš, mladi Kalvencij! Žal, da je zate jabolko previsoko in ne boš mogel doseči in odtrgati ga. Magister loci, Mark Fulgin Filogen, skrbno varuje svojo tičico, in njemu pač ne bi prišlo na um, da bi svoj zaklad izročil preprostemu vojaku.“

Kalvencij je bil užaljen po teh besedah in ni si mogel razlagati, da je Ticijana hipoma obrnila svojo ost proti njemu. Zapazil je dobro, da sta se s Polijonom pri teh besedah spogledala. Zopet je imel mnogo misliti, in ko je Polijon zaklical: „O Kalvencij, Kalvencij!“ ni mogel več zakriti svoje zadrege.

„Plačajva in odidiva, solnce je že blizu zatona“, reče in vstane.

„Zdrava Ticijana!

Nunc est bibendum, nunc pede libero
pulsanda tellus“,

je pel Polijon polglasno in navajal pesem, kolikor mu je dal ne predobri spomin.

„Pa greva, corpus Bacchi! Kokoši gredó spat s solncem“, je zbadal prijatelj prijatelja.

„Preskrbi vse!“ zašepeče še Polijon Ticijani na uho ter odide počasi za tovarišem, ki je brez pozdrava odkorakal iz hiše.

Ticijana je zrla zasmehljivo za njima.

Mrak se je delal, ko sta naša dva znanca drug za drugim korakala po trgu.

Ko pa sta se bližala magistrovi palači, je Kalvencij vedno bolj zastajal.

„Pojdi ti naprej, ker si tribun!“

„To bi ti bilo že prej lahko prišlo na um, Kalvencij!“

„Res je, torej naj obžalovaje napako popravim.“

In stopi za tribuna.

„Jaz ti pa kot tribun velim, da pojdi naprej in poglej na obrežje, če je Plunko že pri čolnu?“

Nevoljen je stopil zopet Kalvencij pred Polijona in počasno korakajoč škilil na okna magistrove palače, ali mu bo tudi sedaj sreča mila.

A ni mu bila. Pač pa je videl, kako se je Polijon ustavil pred pragom palače in poprašal gologlavega sužnja: „Ali je magister loci doma?“

Ni ga bilo.

Nevoljen je tudi tribun odhitel za vojakom.

Plunko je že držal za vesli in potnika sta vstopila.

Mesec je sijal na vodno površino, veter je razpihaval valove, vejevje ob bregu je šumelo, Polijon in Kalvencij pa sta obtičala v Morfejevem naročju. (Dalje.)

Prijazna.

(Novela. — Spisal Fr. Kočan.)

(Dalje.)

IV.

Prijazna! Koliko jih je, ki so bile prijazne, in kaj imajo od tega! Goljevo Rezo — sedaj sedaj bodo s prstom kazali za njo — še ni dolgo, kar so jo čislali in občudovali vsi. Lepa, vesela, živahna do nagajivosti: taka je bila Reza. Pa saj ji „Reza“ nihče rekel

„Dom in svet“ 1900, šte. 7.

ni, temveč „Rezika, Rezika“ se je čulo za njo vsepovsod. Sedaj ji bo kmalu še „Reza“ prelepo . . . In Bitničeva —, v vseh družbah je bila včasih. Na vasi so se tepli zanjo, oče se je trkal na prsi in se bahal ž njo. Sedaj? Za nadlego je tovarišicam. Redkokdaj se še spozabi mednje, a kadar pride, tedaj zastane pogovor in neka tesnoba zavлада v družbi.

Pod rimskim orlom.

(Povest — Spisal I. M. Dovič)

(Dalje).

III. Hujskač.

Vojaki VIII., IX. in XV. legije so taborili pri Emoni. Že dolgo ni bilo nobene vojske, zato so živeli brez dela, veselo in razkošno. Poveljnik Junij Blez je dovolil veteranom marsikatero prostost; tistih trdih ukazov, ki so jih bili vajeni v vojnih časih, ni bilo čuti iz ust predstojnikov. Naposled pa so se vendar-le naveličali neprestanega brezdelja in postopanja in izmislili so si marsikaj, česar bi si drugače ne bili. Četudi so bili v obče poveljniki mehki, vendar so nekateri stotniki hoteli v legijah ohraniti staro disciplino in bili tudi ostri za potrebo. Ti pa vojakom niso bili priljubljeni. Osobito stotnik Aufidij Ruf jim je bil trn v peti, ker se je bil pospel do svoje časti iz preprostega vojaka in je natančno gledal na red in vojaško pokorščino. Tisti čas se je mudil stotnik v Nauportu, kjer je nadziral kohorte, popravljajoče cesto iz Emone v Nauport.

Polijon in Kalvencij sta še spala v čolnu, ko Plunko zategne čoln h kraju. Vzbudi ju in jima reče:

„Še nekaj vama imam povedati, mladeniča!“

Polijon stegne roko v žep, in starec je nadaljeval:

„Čul sem sinoči nekaj, kar bi vaju zanimalo. Po noči sem vozil v Nauport igravca Pecenija; v Nauportu sem čul že sinoči in potem še danes, kako Pecenij hujska vojake k upor. Tiste kohorte, ki so šle te dni ceste in mostove popravljat, so se že zme-nile, da napadejo stotnika Aufidija Rufa, ki ga ne morejo trpeti, ker jih tako trdo drži. Toliko vem, a prosim vaju, da bi ne pravila nikomur o moji osebi. Sicer sem star in dosti škode bi ne bilo, ko bi me kdo porinil v vodo: a živim vendar-le še rad, ker

sem zdrav in ker bi rad dočakal svojega sina, ki pride drugo jesen domov iz Dalma-cije. Saj že služi osemnajst let cesarja, in dve leti nista tako daleč.

„In ti govoriš resnico, Plunko?“ popraša ga Polijon s tresočim glasom.

„Pri Jupitru, da je tako! Ničesa nisem pridejal, ničesa odvezel.“

„Kalvencij, da si mi zdrav! Jaz moram rešiti Rufa. Žal, da nama ni starec poprej tega povedal. Zjutraj se zglesi pri meni! Plunko, primi vesli in odrini od kraja.“

„Truden sem, gospod.“

„Pomorem ti jaz.“

Polijon prime za vesli, starec počasi stopi v čoln, migaje z glavo in mrmraje: „Sam kriv!“

Plunko in Polijon sta veslala zopet proti Nauportu.

Kalvencij pa je zrl nemo za njima. Rad bi se bil pridružil svojemu tovarišu, pa večja sila ga je vlekla v tabor.

„Kdo ve“, si je mislil, „kaj se utegne že zgoditi v taboru. Plunko je povedal, da v Nauportu že vre. Tem hujske mora biti v Emoni. Potreben sem bolj tu kakor tam.“

Te misli so odločile, da je ostal na obrežju. Nekaj časa se je še oziral za čolnom, ki je izginjal v temoti. Potem se je tesneje zavil v svojo togo in stopal počasi proti taboru.

„Merkur naj te spremlja!“ je mrmral, držeč za mečevo nožnico.

Ko se je približal ogromnemu okopju, za katerim so taborili vojaki, je čul vedno močnejše glasove:

„Ha, dajmo jih! . . . Po njih! Ne bodo nas trli in drli! . . . Vsakemu svoje . . . Mart jim razkolji črepinje! Furije naj zadržijo Rufa!“

Severni veter je privzdigaval plahte na šotorih, koli so se ječaje upogibali, mesec je

pa svetil mirno in razsvetljeval divno noč. Sedaj se je polegel krik v šotorih, sedaj je zopet zazvenel z vso silo, da se je razlegalo po okolici.

V taboru je bilo vse živo. Črna tolpa vojakov se je gnetla okrog debelega tnala, na katerem je stal visok in tanek človek, mahajoč z rokami in migajoč z glavo na vse strani. Strašno hudo se je držal, in glas mu je bil že hripav od močnega vpitja:

„In vi, častitljivi veterani, ki ste osiveli z mečem v roki, ki ste zapustili svoje ljube in drage, ki ste prelivali svojo srčno kri, a ne ‚pro aris et focis‘, pač pa za nikdar nasitljivi trebuh rimskega imperatorja; vi skromni vojaki, ki ustavljate nevoljo, da ne bi bruhnili in pogazila v blato tiste, ki pijó vašo kri in se debelé o vaših žuljih! Vi pogovarjate upapolne mladeniče, da ne bi storili tega, kar ste vi zamudili? Vi jih hočete prisiliti, da tudi oni služijo dvajset let svojega cesarja in nazadnje milostno dobé za nagrado močvirje in gole gore? Omehkužene pretorijanske kohorte služijo le šestnajst let, in kaka je ta služba! Po mestih pohajajo, pijančujejo in device onečaščujejo, a za to dobé trikrat tako veliko plačo kakor vi. In vi, v vojski ostareli vojaki, ki ste tega imena vredni, vi se klatite okrog celih dvajset let, dokler vam naposled ne odkážejo kake zapuščene ledine, kjer le volkovi in risje prebivajo, ali kakega močvirja, kakršno je tukaj med Emono in Nauportom. Vi se potite in delate kakor črna živina, zastavljate v vojski tisočkrat svoje življenje, prenašate mraz in vročino, dolgočasite se v nepristopnih krajih, uživajte borno hrano, a za to — kako vas nagrajajo? Kaj nam je dal Junij Blez, naš skrbni oče, kakor ga kdo hinavski imenuje? Obetal nam je pri Martu in vseh bogovih, da bomo odslej tudi mi služili vojake le šestnajst let, da se nam zboljšša plača, da dobimo tudi mi po 32 asov na dan kakor pretorijanci, ne pa deset asov, s katerimi si še jedil ne moremo zabeliti, nikar da bi si privoščili kako merico pijače! Ali nam je že izpolnil kako obljubo naš ‚skrbni oče‘? Ali nismo res

norci, ki se damo tako za nos voditi? Ork naj me požre in Neptun naj mi prekolje z vilami glavo, če ni tako! Zato le srčnost, častitljivi veterani! Ne udajmo se in zapri-sezimo si, da na odjenjamo, dokler se nam ne izpolnijo slovesne obljube. Rotim vas, da naj se nihče ne umakne, nihče naj ne upogne nadalje tilnika rimskemu orlu! Ne udajmo se! Fortuna nos adjuvet!“

Silen vrišč je nastal po taboru; stiskali so pesti, rožljali z meči, ropotali s sulicami, obraze napenjali: gorje bi mu bilo, kdor bi bil ta trenutek oporekal zgovornemu Peceniju, ki je bil nekdanj gledališki igravec v Rimu, sedaj pa je v armadi nabiral vencev slave in dobička.

„Pecenij je naš, on ima srce za vojaka-siromaka, on pozna naše želje“, čulo se je po taboru.

Kalvencij je stal doslej na kraju tabora za tistimi, ki so mirili razburjene duhove in niso bili Pecenijeve misli. Pač mu je jezik migal, žile so se mu napenjale in roke so se mu gibale, a premagal se je, prepričan, da nič ne opravi v tej razburjenosti. Potihoma se je splazil iz tabora in korakal počasi proti Plunkovi hišici. Tu je hotel počakati čolnarja. Stisnil se je v kot, kjer je bil kup suhega bičevja, da bi se ubranil nočnemu hladu, in se je vtopil v svoje misli.

V taboru je vrišč ponehaval. Vojaki so polegli spat, le nekateri so še kovali skrivne naklepe. Med temi je bil Pecenij, ki jim je skrivnostno narekaval, kako se morajo vesti ob uporu.

„Oborožite se! A orožja ne dvigajte razven v skrajnji sili! Kadar pridejo zjutraj zaspani stotniki v tabor, stopite prednje in razorožite jih. Ob tem imate priliko — seveda, če ste pogumni — vse povedati v obraz, kar je kateri komu hudega storil. Dražite jih, norčujte se iz njih, zasramujte jih, le poškodovati ne nikogar!“

Tako je Pecenij poučeval svoje ožje somišljenike. Ko pa so vojaki pospali, izginil je Pecenij iz tabora in stopal urnih korakov do Plunkove kočje.

„E, stari, oglasi se!“

„Česa želiš, Pecenij?“ ogласi se Kalvencij iz kota.

„Kdo se oglašá? To ni tvoj glas, Plunko!“

„Kaj ti je tako zmedlo glavo, da ne poznaš sina Tita Kalvencija?“

„Pri Jupitru, da te nisem poznal. A kaj čepiš tu? Ali te je luna očarala? Kje je Plunko?“

„Ni ga doma; odpluti je moral.“

„A kaj tebe nosi tukaj?“

„Glava mi je bila polna, in sem se šel hladit semkaj na obrežje.“

„Pri bogovih! Ti si torej pijančeval! Mi pa se ubijamo za žive in mrtve, in ne utegnemo počivati. O ti omehkuženi, sanjavi mladenič, ti popivaš in pohajaš, ko nam gre za čast in moč naše Panonije? Sram te bodi, da tako malo ceniš sebe in svoje tovariše! O saj vem, tisti sušičasti tribun, ki sliši na ime Polijona, tisto ošabno dete našega ‚skrbnega očeta‘, ki še ne ve, da se ga mleko drži krog ust, tisti ti je zmedel pamet. Ali res misliš, da te Polijon napravi za stotnika? Le prilizuj se mu in obiraj kosti, ki padajo raz njegovo mizo, jaz bi jih ne! Žal, da se dá tak dečak, sin slavnega Panonca Tita Kalvencija, tako voditi slabotnemu Rimljanu. Hajdi, Kalvencij, za mano! Fortuna nos adjuvet!“

Predno je Kalvencij odgovoril, že je stal gibčni Pecenij v privezanem čolnu, potegnivši za sabo molčečega mladeniča. Ta je namreč ravnodušno poslušal igravčeve zabavljice, premislil v tem dobro svoj položaj, in ko ga je Pecenij potegnil za sabo, je bil njegov sklep odločen. Ni se branil, temveč molčé je stopil v čoln.

Pecenij je potegnil trikrat za vrv in izroval količek, h kateremu je bil čoln privezan.

„Ali znaš veslati?“

„Panonec mora znati vse, tudi požreti pikre besede nasprotnikove“, odgovori Kalvencij in prime za vesli.

„Kadar se naveličaš, pa povej! Pa kaj si rekel? Da sem jaz tvoj nasprotnik?“

„Ali morda ti tako pozdravljaš prijatelja, kakor si ti mene pri Plunkovi hiši?“

Kalvencij ni maral dosti govoriti. Zato je nalašč nekoliko razdražil igravca, vedoč, da ima zopet priliko precej časa poslušati ga, dokler se ne izgovori.

„Kaj? Kako pač moreš biti tako nespameten? Ali meniš, da si še zmerom nežno dete svoje matere, ki te je objemčkala? Ali te tvoj divni Polijon ni še toliko naučil, ker se tako rad baha s svojim porazom v tevtoburških gozdih, da mora biti vojak trd, odločen, v besedah neizbirčen, v pogledu osoren, da že z očmi prebode svojega nasprotnika?“

„Že zopet me imenuješ nasprotnika!“

„E, žaba napihnjena, ali meniš, da te bom častil kakor rimskega imperatorja?“

„Posluh, Pecenij!“

„He, stari Plunko je, ki se pelje domov. Gotovo je zaslužil zopet lepe denarce. Le čakaj starec, še se boš obrnil proti Nauptu!“

„Stoj, posluh! Ni sam starec!“

„Kaj praviš? Kdo je ž njim?“

Kalvencij zasučé veslo in čoln se obrne proti čolnu. Vedno bliže sta bila, a Plunkovega glasú ni bilo čuti.

„Smrt in peklo, sam Polijon je! Prečesnem mu glavo, da mu odleti na breg, truplo pa naj ribe požró.“

In Pecenij potegne svoj meč.

Kalvencij skoči po koncu in ga prime za roko.

Nasprotni čoln pridrči mimo, in predno se je Polijon zavedel, že je udaril Pecenij po njem; otrešel se je bil Kalvencijeve roke. Polijon je zaječal in zaklical:

„Kalvencij!“

„Oh, moj Polijon!“ In Kalvencij je skočil čez rob čolna k prijatelju.

A Pecenij je bliskoma odrinil svoj čoln proti bregu in kmalu začel kričati z obrežja:

„Naj sprhnejo vajine kosti na solncu, rimski bahač in panonski mehkužnež! Vidva sta mi mislila pot prestriči, a prestrigel sem vama jaz nit vajinih načrtov! Ha, ha, ha!“

Prijatelja bi jo bila udarila za njim, a Polijon je imel krvavečo rano na levi rami. Treba jo je bilo izprati in čim najprej za-

vezati. Zato so veslali proti Plunkovi koči, kamor so dospeli kmalu in kjer je Plunko obvezal Polijonovo nenevarno rano. Za Penicija se vojaka nista menila, ker sta vedela, da bi ga zastonj iskala.

Odšla sta domov. Tribun je klel sovražnega človeka in mu pretil, Kalvencij pa je premišljal bodočnost.

Lune ni bilo več na nebu, ko je poklical tribun sužnja Flavija in poslal po svojega očeta Junija Bleza. Kmalu je prišel oče iz svoje spalnice in z resnim obrazom vprašal sina, kje je bil celo noč. Bil je mož petdesetih let, suhega života, ki je kazal, da vojaški poveljnik ni prav trdnega zdravja.

„Kaj vendar napravljaš svojemu bolehnemu očetu take skrbi, moj sin?“

„Oprosti, ljubi oče! Vse ti povem. Nisva bila na slabih potih. Ne zabava, ampak potreba naju je gnala, da sva žrtvovala noč, ker nama je bil dan prekratek“, odgovori Polijon in Kalvencij urno in odločno pritrди, da je tako. Nato sta oba razložila poveljniku vse, kar se jima je pripetilo in kar sta opazila in slišala.

Junij Blez je sedel na triklinij, zaviti v ponočno haljo. Silno se je vznemiril.

„Kaj sem dočakal na starost za svoje zasluge in dobrote, ki sem jih izkazoval tistim, ki me sedaj zasramujejo in mi celo odpovedujejo pokorščino? Bogovi naj se maščujejo nad sovražniki našimi!“

„Ali smem ostati pri svojem prijatelju?“ vpraša Kalvencij.

„Odidi, Kalvencij in počij! Poskrbim že jaz za Polijona. Flavij mu bo kmalu izcelil rano. Tudi pošljem pozneje po ranocelnika.“

Kalvencij je odšel. Polijona pa sta oče in Flavij spravila v posteljo, kjer mu je suženj pregledal in preobezal rano. Ni bilo nobene nevarnosti. Vendar je bil strah prevzel mehkega sina, da je bil bled; tudi ga je napadala mrzlica. Ko je zadremal, je kmalu začel z rokama mahati okoli sebe in izgovarjal grozeče besede. Ko je bil svetel dan, se je pomiril. Poveljnik pa je premišljal, kako bi nastopil proti vojakom v taboru.

IV. Legat.

Poveljnik Junij Blez je korakal proti poldnevu s svojim sinom v vojaški tabor. Svitel šlem se mu je lesketal na glavi, bronast oklep se je oprijemal prsij, in roka mu je držala za ročaj širokega meča. Ves drug je bil danes vrhovni poveljnik kakor ob prihodu sinovem; iz črnih očí je seval ogenj srda.

Tudi sin ni zaostajal za poveljnikom; dragocena vojaška obleka se mu je podala še bolje kakor očetu. Rana ga je še bolela, a bližajoča se nevihta mu je pregnala bolečine.

Šumno je bilo v taboru. Vojaki so se pripravljali za navadni kratki obed; videlo se je, da svojega vrhovnega poveljnika niso pričakovali. Straže so hitro dale znamenja, urno so se postavile v vrsto, zastave so se pripognile, in stotniki so obstopili poveljnika. Junij Blez je zavestno pogledal na vse strani, potem pa izpregovoril:

„Vojaki rimski! Kaj sem čul! Ali se mi sanja, ali je res? Vi da ste položili svoj vojaški ponos pod noge zavrženega človeka? Ali vam je res beseda malovrednega igravca več kakor ukaz vašega poveljnika, cesarjevega namestnika? Vi ste vrgli ob tla čast rimskega orla in stopili za postopačem, kateremu samemu ne diši delo, in zato bi rad tudi vas pahniti v nesrečo! O, moji veterani, moja čast, moj ponos! Vi vsaj niste potegnili z malovredno druhaljo in pozabili prisege! Kaj sem doživel na stara leta! Sina bi mi bil kmalu ubil oni izdajavec, ki je stegnil meč nad tribunom. Evo vam njegove roke, ki ima rano od zavratnega napada!“

In legat pokaže na svojega sina. Osuplost se je brala na obrazih vojakov. Hipoma so se začuli glasovi zgražanja in obžalovanja:

„Smrt ubijavcu! Izdajica je! Nas je varal, sina cesarskega namestnika pa je hotel umoriti. Ubijmo ga!“

Poveljnik pa je nadaljeval, kažoč na Kalvencija:

„Vojaki rimski! Glejte mladeniča, ki je mlad po letih, a star po modrosti! Njemu se imam zahvaliti za sinovo in morda tudi

svoje življenje. Izkazal se je vrednega mojega in sinovega zaupanja. Zato sem sklenil, da mu podarim jednega izmed najlepših konj in ga postavim za pribočnika, magistru equitum¹ naše konjice. Pecenij pa je izdajica; kdor mi pripelje živega ali prinese mrtvega, dobi za nagrado jednoletno plačo in mojo prijaznost.“

Tišina je nastala po taboru. Izmed gruče pa stopi pred poveljnika mladenič plavih las. Rdečica mu je zalivala lica, in sramežljivo se poklanjajoč je izpregovoril:

„Slavni legat našega imperatorja Tiberija! Fortuna mi je odprla vrata in me privedla k nezasluženi milosti. Zahvaljujem se za nepričakovano čast in obetam, da se bom izkazoval vrednega take slave. Vendar dovoli, visoki poveljnik, da ti razložim vzroke nezadovoljnosti v našem taboru!“

„Kalvencij, govori!“

„Naš poveljnik je obljubil veteranom naših panonskih legij, da dobodo 32 asov na dan in da bodo služili le šestnajst let, kakor pretorijanci. Ker pa ni toliko časa nobenega sporočila o tem, dasi se vleče ta obljuba že dve leti, naj ne zameri slavni legat, da se vojakom zdi predolgo čakati obljubljenе dobrote; želja se je izpremenila v nevoljo. Zato vem, da govorim iz srca vseh pričujočih vojakov, ako zakličem: Čast slavnemu poveljniku Juniju Blezu, hvala našemu skrbnemu očetu: a obljuba dela dolg, in ta dolg želé vojaki imeti poravnani.“

„Tako je, tako je! Živio Kalvencij!“ razlegalo se je po taboru.

Poveljnik je nadaljeval s tresočim glasom:

„Čast vašemu zaupanju do mene, častiljivi veterani! Slava tvoji odkritosrčnosti, ljubi Kalvencij! Odgovarjam pa, da se dolgovi poravnajo in obljuba izpolni. Kaj dvomite o moji besedi? Ali sem vam še kdaj besedo prelomil? Vedite, da je božji imperator August umrl in njegov naslednik, naš cesar Tiberij, ki je kot konzul pokazal srce

za pokrajine, tudi za Panonijo, ne more vsega hipoma dopolniti. Prepričani bodite, da Tiberij presega Augusta v ljubezni do pokrajin. Slava Tiberiju!“

„Slava Tiberiju!“ se je ponavljalo po taboru, „a mi hočemo dejanj“, pristavljali so posamezni. „Dosti časa že čakamo. Stotniki nas tlačijo in stiskajo kakor sužnje. Mi hočemo takoj zagotovila.“

„In kakšno bodi to zagotovilo?“ popraša legat, ki se je nekoliko prestrašil vojaške trdovratnosti.

„Govori naj Kalvencij!“ začujejo se glasovi.

„Slavni legat! Vojaki želé, da ti pošlješ svojega sina takoj v Rim do cesarja“, izpregovori Kalvencij.

„Svojega sina, ki je ranjen?“

„Tako, ko ozdravi.“

„Rana ni huda, moj dobri oče! Pojdem urno, ako mi dovoliš“, oglasi se Polijon, ki se je razveselil te novice. Spomnil se je besede prijateljeve: „V desetih dneh boš na potu v Italijo“, in njegovo oko se je ujelo z očesom Kalvencijevim.

„Torej tudi ti, moj sin? Tudi ti soglašáš z uporniki?“ izpregovori tiše poveljnik, obrnivši se proti sinu. Sin je molčal. Oče je dostavil:

„Ako ni drugače, pa naj gre taborski načelnik Aufidij Ruf!“

„Ne maramo ga. Ne zaupamo mu. Mi se zanesemo le nate in na tvojega sina.“

„Pa bodi!“ izreče poveljnik po kratkem molku, „Merkur naj te spremlja, moj sin!“

„Slava legatu, slava tribunu!“ razlegalo se je po taboru.

„Oče, naj me spremlja Kalvencij v Italijo!“

„Pa ne, moj sin! Kalvencij mi bode na strani, dokler se mi ti ne povrneš“, reče poveljnik odločno, zapuščajoč tabor.

Drugi dan se je Polijon odpravil na pot s svojim spremstvom. Spremljal ga je tudi suženj Flavij.

(Dalje.)

¹ Magister equitum = general konjice.

Pod rimskim orlom.

(Povest. — Spisal I. M. Dovič)

(Dalje).

V. Odhod.

Emonski lečnik Lepeticij je dobro obezhal rano tribunu Polijonu. Nič ni čutil mladi mož bolečin, ko je sedel na dvokolesnico, v katero sta bila uprežena dva iskra belca. Vendar jahati si še ni upal, zato je sedel v vojni voz, okičen z medvedjimi kožami in okovan z bliščečimi okovi. Ko Polijon prime za vajeti, že je bil zbran okrog njega oddelek konjikov; Flavij je izpustil belca in zasedel svojega konja. Konji so rezgetali, oprava je žvenketala, zlati pasovi in srebrne opreme so se svetile v solnčni svetlobi, poveljnik je še poljubil na čelo svojega sina, ki je trenutek potem odrinil proti blaženi Italiji.

„Monumentum ad Pyrum!“ zakliče prijavši Kalvencij na iskrem jutrovcu in se vljudno pokloni svojemu poveljniku.

Julij Blez je uganil željo Kalvencijevo in dovolil, da spremi sina do vrha Julijskih planin. „Bodi, a dalje ne!“

Bliskoma se je spustila mala četa izpred palače legatove, in kmalu ni bilo videti v daljavi drugega kakor veliko črno piko sredi širnega polja.

Cesta se je vila ob bregovju nizkih holmov, ki so bili zarastli z bukvami in hrasti. Sneg je še ležal po senčnih melinah, in blato je škropilo izpod konjskih kopit. Po drugi plati pa je gosta voda napajala rsate senožeti, in grmovje vsake vrste je štrlelo kvišku. Jata močvirnih ptic je zafrfotala iz bičja, dolgopeti zajec je zbežal v hrib, doli iz gošče pa so prihajali zamolkli glasovi lisice.

Vojna četa se je molčé premikala po cesti. Čim bliže so bili Nauportu, tem počasneje so korakali konji, tem redkejši so bili glasovi iz ust popotnikov.

Živahen je bil sicer Nauport, a danes je bilo tukaj vse tiho. Ljudij ni bilo na cesti; celo v pristanišču, kjer sicer noč in dan ni bilo mirú, je bilo danes mirno.

Popotniki so se ustavili pred magistrovo palačo.

„Idite in počakajte me pri Ticijani! Jaz imam pri magistru opravke“, reče Polijon in skoči z voza.

Hitro izgine v palači.

Magister loci, Marko Fulgin Filogen, je sedel na mehkem trikliniju, njegova hči Oklacija Ekspektata pa je slonela ob steni.

„Nevarni časi se nam bližajo, moje dete! Treba bo zapreti vrata.“

„Pojdiva rajša v tempel!“ Tam bova varna pred sovražnikom, dobri oče.“

Magister je omolknil in poslušal. Oklacija pa zakliče:

„Nekdo gre!“

Hipoma se odgrne zavesa, in suženj zakliče:

„Tribun iz Emone, Polijon, sin poveljnika Julija Bleza, prosi za besedo.“

Magister skoči po koncu. Bil je visok mož, srednje dobe, podolgastega obraza, črnih očij, resnega vedenja. Na licih se mu je poznalo, da je bil svoje dni trpin, in nervozne poteze so značile burno življenje.

„Oče, jaz se kar tresem, če le slišim ime Polijonovo. Ne vem, kako da se tako bojim tega človeka.“

In res je dekletko prebledelo. A v bledobi je bilo še lepše. Z zlatom obrobljeni konec plapolajoče toge je švignil za durmi postranske izbe, ko je vstopil tribun. Oči so mu zastale na tej prikazni.

„Častiti magister! Oznanjam ti veselo novico, da so domači bogovi preprečili vstajo, in jaz sem na potu v Rim, da izmoledujem veteranom obljubljene ase.“

„Pozdravljen, slavni tribun! Ravnokar me je težila skrb, da bo treba biti žrtev surovih vojakov.“

„Nič tega, modri magister! Sporočam ti ob jednom pozdrav svojega očeta, in te poprašam, ali bi mi dovolil pogledati senco tvojega srčnega zaklada.“

„Boji se te, slavni tribun; a upam, da le vojaškega tribuna, ne pa znanca Polijona.“

„Narobe“, vzdihne Oklacija za škrlatasto zaveso, poslušajoč razgovor.

„Ah, divna nauportska nimfa, ne vidim vojaškega obraza, a čutim tvojo bližino. Bogovi naj te nosijo na svojih rokah, Junona ti ohrani večno lepi cvet tvojih rožnatih ustnic! Ne prosim te roke, ne prosim tvojega spremstva, ne prosim tvoje milosti, vsega tega jaz nisem vreden. Še več! Ne upam se te klicati, ne zahtevam te videti, le samo oglasi se, da si tu, le besedico zini, da mi voščiš dobro, da pridem srečno iz Italije!“

Tiho je bilo v atriju. Le sveža drva na impluviju so pokala.

„Oklacija, vošči srečno pot lepemu tribunu!“ preseka magister tišino.

„Voščim srečno pot“, oglasi se mehki glas za zaveso.

„Hvala ti, devica nauportska, skrivnostni utrinek moje sreče! Odslej je moje geslo: ‚Voščim srečno pot!‘“

„Bog s teboj in sreča ti bodi mila, dragi moj tribun!“ pozdravi magister Polijona, ki je priklanja se izginil v hodišču.

Flavij je podal vajeti, in kmalu potem sta se ustavila pred domom Ticianinim. Vojaki so nevoljno sukali svoje konje, in Kalvencij je hitel tribunu praviti, da je hiša zaprta in da ni nikogar doma.

„Čudno to! Pa nič ne dene. Odidimo!“

In četa je odjezdila skozi trška vrata proti Longatiku.

Stari hrasti, debele jelke in krive bukve so stale ob cesti; kjer se je dalo videti v večjo daljavo, videl se je gozd, visoko in gosto zarastel, kakor daleč je segalo oko. Solnce je toplo sijalo in topilo zadnji sneg po kotlinah. Polijon je v tej samoti, kjer je bila napravila rimska oblast lepo cesto, pri-

povedoval svojemu tovarišu, kaka sreča ga je doletela v magistrovi palači. Kalvencij je pazljivo poslušal. Spoznavši pa, da je tovariševa domišljija zelo kipeča, a resnicoljubnost jako majhna, ni se menil več toliko za njegove besede, temveč rajši premišljeval, zakaj ni bilo Ticiane doma. Čim bolj je pretehtaval razmere, tem bolj zmedene so se mu zdele. Menil je, da bi vedela Ticiane marsikaj povedati, a slutil je tudi, da se je skrila ravno zato, ker je bila v homatije kolikor toliko zapletena.

Po mnogih ovinkih, v katerih se je vila pot vedno više, so dospeli na prostrano in dolgo ravan s hišami ob cesti in malo vojaško postajo. Bil je to „Longaticum“, zares „dolgo selišče“. Na mnogih mestih je trava pokrivala tla. Ko so se kratko pomudili pri vojaškem poveljniku, odrinili so urno naprej. Zajel jih je veliki in temni gozd, ki stoji še dandanes in je znan pod imenom Hrušica. Hitro je potnikom minul čas, in ko je solnčna toplota pojemala, zagledali so potniki pred seboj „monumentum ad Pyrum“ na odprti višavi sredi gozda.

„Evo, dva jezdeca!“ zakliče jeden izmed spremljevalcev. Hitro poženo konje. Kmalu so bili skupaj. A bil je le jeden jezdec. Na malem pa močnem konju je sedela postavna ženska črnih očij in grškega nosa. Bila je Ticiane. Jako se je zavzel Polijon, ko jo je spoznal.

„Kam potuješ, Ticiane?“ popraša jo Polijon.

„Spremila sem svojega moža, ki je odšel v Akvilejo po kupčiji. Sedaj pa zrem še tje gori na planine, zrem za svojim dragim družetom.“

Četudi je bilo to dosti čudno in nenavadno, vendar ji je Polijon verjel, zakaj ženska je bila prava amazonka.

„Mi pa smo te iskali na domu, da nam bi še jedenkrat postregla, predno odidemo v blaženo Italijo.“

„E, žal mi je, da se je tako zgodilo“, potoži Ticiane, zroč na cesto. Kalvencij jo je gledal tako srpo v oči, da je povsila črne trepalnice. Tudi lahno rdečico je opazil na njenih licih.

Kar zašumi nekaj pod cesto. Ticianino oko je obtičalo v gosti gošči.

„To je peket konjskih kopit!“ vzklikne jeden izmed spremljevalcev.

„Želim vam torej srečno pot, dragi Polijon. Pozdravite mi sorodnike! Ako hitro odjezdite, doidete mojega moža, ki bo vesel vašega spremstva“, hitela je zgovorna Akvilejka in obrnila konja proti Longatiku. Po vnetih pozdravih tribunovih je udarila s šibico po konjiču in izginila za ovinkom.

Polijon je zamišljeno zrl za njo v svojem vozu, Kalvencij pa je zagledal ne daleč pod cesto jezdeca, ki se je trl skozi grmovje na cesto. Hipoma vzklikne:

„To je prevara! Srečno hodi, predragi Polijon, in kmalu se vrni! A ne pozabi povedati Tiberiju Augustu, da naj pošlje iz Rima semkaj pretorijancev, zakaj vstaja še ni zadušena. Stavil bi svojo glavo, da me moje bistro oko ne vara in da oni jezdec ni nihče drugi kakor igravec Pecenij, katerega nam podzemski bogovi vedno gonijo pred oči. Ticianana nas je varala. Torej hiti, ljubi Polijon. Fortuna naj te spremlja!“

Kalvencij je izpodbodel svojega konja in se vrnil, Polijon pa je s spremstvom nadaljeval svojo pot proti vrhu, kjer je bila rimska vojaška posadka.

Kalvencij je skokoma dirjal za ubeglim jezdecem, a ni ga bilo mogoče doiti. Ko se je cesta videla v večjo daljavo, spoznal je, da sta dva jezdeca skupaj, a ker se je delal že mrak, ni mogel natanko razločiti ju. Le sklepal je, da sta Ticianana in Pecenij. V Longatiku se je ustavil, da se je odpočil in nakrmil konja, nato je že v temoti, kolikor je mogel, hitel proti Nauportu.

Ko je prišel do hiše Ticianine, pogledal je skozi okno in butnil z ного v vrata. Hiša je bila zaprta. Zvita Akvilejka, ako je bila doma, se ni marala oglasiti. Pred palačo magistrovo se je ustavil. Straža je stala pred vrati in takoj oznanila prišleca magistru. Ta je bil še po koncu. Sprejel ga je z največjo radostjo. Tudi Oklacija je prišla k očetu.

„Pozdravljen, častiti magister! Dolžnost me veže in ljubezen me priganja, da se

zglasim pri tebi in sporočim, kar sem videl in slišal. Tisti nemirni Pecenij je spremljal gostilničarko Ticiano proti ‚monumentu‘. Došli smo ga. Ko je pa Pecenij zapazil nas, izginil je v gošči in jezdil nazaj proti Nauportu. Dobro sem ga poznal. Ticianana pa nas je prevarila s svojo lokavostjo in nas nalagala, da je spremila svojega moža. Pozneje se je zopet sešla s Pecenijem in izginila sta pred menoj. Hiša njena pa je zaprta. Trdno sem uverjen, da hodita okrog sama, da hujskata. Kdo ve, kakšnega dobička se nadejata!“

„Bogovi naj nam bodo mili!“ vzdihne Oklacija.

„Ne boj se, moje dete! Ta mladenič je naš rešitelj. Sedaj mi je vse znano. Pecenij in Ticianana sta zbežala. Res, dobička se nadejata. Zarana je bila Ticianana tu in me prosila, da naj jo počakam za obresti od dvajset tisoč denarjev, katere mi dolguje že dve leti. Obljubila je, da mi prinese do konca meseca obresti in četrtno glavnice. Ravno danes — dejala je — odide moj mož po denarje, ki jih ima dobiti za kože v Akvileji. Spremljala ga bom tudi jaz do Longatika; tam dobodem sama v roke nekaj denarjev in jih prinesem jutri za zaostale obresti. Drugo prinese mož iz Akvileje. In izročila mi je ključ od hiše. Sedaj vem, da je tudi mene varala ta sleparica!“ konča razburjeni magister.

„Ta je zrela, da jo sodimo po vojaško“, pristavi urno Kalvencij. „A zatrdim ti pri Jupitru, užaljeni dobrotnik, da se bom maščeval nad Pecenijem, ki je udaril po roki mojega prijatelja, in da se bom maščeval nad Ticiano, ki je varala svojega dobrotnika. Tako mi Jupiter!“

„Hvala ti, rešilni sel naše hiše, vrli Kalvencij! Bogovi naj blagoslovijo tvoj trud!“ dé Oklacija, položivša levico na mladeničevo ramo.

Srečen je bil Kalvencij.

„Moram oditi. Pogledam še v tabor, ako vedó morda tamkaj kaj več o Peceniju, in potem hitro za njim. Živ ali mrtev mora biti v mojih rokah, ako le še pravični bo-

govi zmagujejo. Ti pa, dični magister, čuvaj skrbno svoj zaklad, zakaj vojak v službi je brezobziren, in dobro zaklepaj palačo! Pecenij je hujskal v Emoni, hujskal je tudi v nauportskem taboru; najbrže tudi tu uspešno deluje njegova hudobna roka.“

„Srečen pot vošči Oklacija Kalvenciju!“ reče deva in, izgine v postranski sobi.

„Hvala ti, hvala, božanska deva!“ odgovori vojak in, poslovivši se, plane po cesti do tabora.

Crna tema ga je objemala, meseca ni bilo na nebo, in zvezde so se skrivale za sivobojnimi oblaki.

VI. Upor.

Blizu Nauporta, kjer se dandanes izteka iz Podlipe prihajajoči potok v Ljubljano, gradili so rimski vojaki nov most na rimski cesti. Tamkaj so bili tudi utaborjeni. Taborski načelnik Avfidijen Ruf jim je zapovedoval in vodil delo.

Kalvencij je privezal konja v bližnji hosti za drevo in se počasi prikradel do prve straže.

„Ali je načelnik v taboru?“ popraša stražnika, ki je zaspano sedel na velikem kamnu, držeč v roki dolgo sulico.

„Ni ga, odšel je v trg.“

„Povej mu, da ga legat Julij Blez priča-kuje jutri v Emoni.“

„Ne skrbi, pride gotovo“, zatrdi stražnik, pikro se nasmehnivši.

Kalvencij ni videl v temi pikrega nasmeha vojakovega. Kmalu zopet zajaše konja in se vrne proti Nauportu.

Tam na obrežju je čul zamolklo govorico. Približa se in spozna po glasu starega Plunka. Iz čolna pa stopi Avfidijen Ruf.

„Ti si tu, Kalvencij? Legat je že popraševal po tebi.“

„Cenjeni načelnik, jaz pa poprašujem po tebi. Ravnokar sem naročil taborskemu stražniku, da se zglesi jutri pri legatu.“

„Ne skrbi zame, Kalvencij! Legatu sem že podal svoje poročilo. Ni se nam bati upora. Moja krepka roka ustrahuje vse.“

„Vendar se ne zanašaj preveč na svojo roko, čislani Rufe! Časi so resni, Pecenij iztika po Nauportu, da ujame kaj za svojo mrežo.“

„Pecenij? Moji vojaki ne marajo za takega pritepenca.“

„Ko sem spremljal danes Polijona do ‚monumenta‘, videli smo Pecenija in Tacijano, ki sta bila na poti iz Nauporta. A ta pot gotovo ni poštena.“

„Sreča zanju, da sta šla. Drugače bi Pecenij že iztegnil svoje pete, in Tacijano bi jastrebi kljuvali na kolu. Kalvencij, ti si še mlad, a zapomni si: Vojak mora biti drzen, odločen in hiter.“

In Ruf bliskoma zleti na konju s svojim sužnjem proti taboru.

Kalvencij pa je zamišljen zrl za njim v noč.

„Ali stopiš v čoln, Kalvencij?“ izpregovori stari čolnar.

„Ne, Plunko, a pridi jutri večer semkaj! Najbrže me popelješ v Emono. Ako ne, trud ti vsejedno povrnem. Samo svetilko mi posodi. Saj imaš dve.“

In Kalvencij vzame svetilko in zajaše konja. Hitel je skozi Nauport na tisto mesto, kjer se je pot križala. Prišla mu je bila hipoma bistra misel. Želja, da bi se maščeval nad Pecenijem, ga je vnela. Z lučjo je iskal sledu Pecenijevega in Tacijaninega konja. Ni iskal zastonj. Našel je dvojni sled na jedno stran; sledova dveh konj v blatu sta bila prav očitna. Iz tega je spoznal, kam sta se odtegnila ubežnika. Zvita glava Pecenijeva in premetena Akvilejka sta si izvolila pot, ki je držala naravnost v hribe do Kalvencijevega rojstvenega doma. Mislila sta si: semkaj naju pač nihče ne bo sledil. A motila sta se. Kalvencijev vztrajni, dasi utrujeni konj je še čilo nosil svojega gospodarja, ubežnikova konja pa sta bila docela opešala. Ustavila sta se torej na pašniku Tita Kalvencija, in Pecenij je s Tacijano sedel pod košat hrast, zavijajoč se v toplo togo. Tukaj sta hotela počiti, živali nekoliko napasti in potem ukreniti o nadaljnjih korakih. Tema je polagoma izginjala, na vzhodu se je sve-

tilo in napovedovalo jutro. Obema je silil spanec na oči, a hlad jima je branil zadremati. Zdanilo se je polagoma.

„Čuj, Pecenij! Konja dvigata glavi“, reče hipoma ženska vstajaje.

Pecenij še ni mogel prav zavedeti se, kaj je, kar pridirja izza drevja Kalvencij, pasoča konja zarezgetata in poskočita strani, Kalvencij pa skoči raz konja z golim mečem.

„Udaj se!“ zakriči.

„Ne boš dobil od legata darila. Tako mi Ork!“

In vročekrvni Pecenij se zakadi v napadnika s svojim mečem. A ni bil srečen. Predno je mogel zamahnuti, že se je zabollo ostro Kalvencijevo orožje v njegove prsi.

Kri je bruhnila iz nesrečnega igravca, ki se je zvrnil po tleh, hropeč in besneč:

„Duša požrešna, častilakomni Panonec, cesarski petolizec! Peklo naj te pogoltne v svoje žrelo in razdene tvoj rod! . . . Ticijana, pomozi! . . . Nečeš mi pomoči? Hinavka! . . . O, o, o!“

Akvilejka je zrla hladno in zaničljivo v smrtnem boju ležečega tovariša. Ko je videla, da je izdihnil, je pogledala poželjivo mladega vojaka, ki je stal nepremično na svojem mestu. Hinavski se oklene njegovih nog, vzdihujoč:

„Moj Kalvencij, moj rešitelj!“

Vojak jo je sunil z nogo od sebe:

„Hinavka! Poznam te do dna. Izdajica si domovine, malopridno ženišče, sleparica! Sedaj pa je konec tvojim spletkam. Pokliči svoja konja!“

In Ticijana pokliče pokorni živalci. Kalvencij zveže konjiča in priveže oba k svojemu konju.

„Dvigni truplo in zadeni je na ramo!“

Ticijana je molče poskusila storiti povelje. A ni ji šlo.

„Ne morem, Kalvencij, ne velevaj mi tega!“

„Torej poberi mu denarje izza pasú in daj jih meni!“

„Če ti smem svetovati, slavni Kalvencij, deniva truplo na konja.“

„Bodi! Posadiva truplo na konja!“

Ko je Ticijana dvigala truplo na konja in ji je Kalvencij pomagal, poljubila ga je ona strastno na ustnice. Truplo pade na tla, a Kalvencij udari žensko s tako silo po obrazu, da je omahnila. Rekla ni nič, pa kri je zavrela v njej. Dvignila se je in brez besede sta spravila in privezala mrliča na jednega konja. Kalvencij je zasedel svojega in velel, naj na svojega sede tudi Ticijana. Ta pa je hipoma dregnila s svojim nožem Kalvencijevo žival tako naglo in silno pod vrat, da se je visoko in divje vspela, zadela ob debelo korenino in se zvrnila po tleh s svojim jezdecem pod seboj.

Ko se je Kalvencij po tem padcu zavedel, že ni bilo nikogar na pašniku. Le mrtvo truplo Pecenijevo je ležalo na tleh v krvi in prsti, a brez denarjev.

Tožen položaj! Kalvencij je bil potolčen, s tuniko si je brisal krvave srage na svojih licih. Leva noga ga je bolela v kolenu in po glavi mu je grozno šumelo. Pogledal je okrog sebe in videl očetove pašnike, videl veliko zidovje in lesene koče, slišal mukajočo goved in razbijajoča kladiva svojih bratov-kovačev.

„Kaj je z menoj? Ali naj grem domov in tako? Kje je moj konj? Kaj je ž njim?“

Tu začuje ne daleč od sebe v gošči neko hreščanje. Težko se je vlekel tje, odkoder se mu je zdelo, da je prišel šum, in kmalu je našel v grmovju svojega jutrovca, dar cesarskega legata. Lepa žival je ležala na tleh, zvijaje se in stezaje, iz rane pa ji je vrela kri curkoma.

„Oh, moj prijatelj, moj kostanjevček, moj srčni sokol!“ In božal ga je po čelu, objemal krog vratu, kakor prijatelj objema prijatelja.

Žar jutranjega solnca je zatisnil zvesti živalci iskre oči. Kalvencij pa je v solzah in z veliko težavo počasi odšel proti rojstvenemu domu.

Trobentice so se vrstile na zeleni travi, pisane marjetice so se kazale pod košatim drevjem in vitki jetrniki se je šopiril s svojo višnjevkasto suknjico, a Kalvencij jih ni zapazil. Zroč v tla je korakal počasi po strmini

na gradišče, ki še sedaj hrani (gori nad Žažarjem) svoje temeljno zidovje in raztopljeno rudo — ostanke rimskih časov. Šele vedno bdeči pes „custos“ ga je zdramil, ko mu je priskakal nasproti, prijazno migaje z repom. Tudi udomačeni lisjak je zalajal, a poznal ni domačina Kalvencija. Oče Tit je takoj prihitel z napetim lokom na lisjakov glas iz hiše, da izpusti otrovljeno puščico na sovražno žival, ki se je — kakor je mislil — bližala poslopju.

„Ti, moj sin? Odkod in kam? Kaj ti je? Krvave lise zrem na tvojih licih, in leva noga se ti ne udaja? Kalvencij, govori!“

In Kalvencij je po kratkem, iskrenem pozdravu povedal svoje zgodbe.

V tem pa so že prihiteli bratje iz kovačnice, pritekla je mati z dvema hčerama, pristopili so sužnji iz hlevov in strmé poslušali prišleca.

„Ostani doma, moj sin, in ne bori se s temi klateži“, reče pristopivša mati in poljubi sina na lice.

„Vojak sem, Mart je moj zaščitnik, ljuba mati: ne morem odstopiti. Čast moram rešiti. Polijon je moj prijatelj in Oklacija, magistrova jedinka, je moja izvoljenka. Čaka nas še burna bodočnost. Upor še ni zadušen, cesarskemu legatu moram biti na strani.“

„Čast ti bodi, moj sin!“ pohvali ga oče. „Le nadaljaj svoje delo, in venec zmage ti ne odide. Suženj ti privede mojega konja in jaz te spremim v Nauport.“

Kalvencij se je doma malo počil, oče mu je pregledal, izmil in z leki namazal njegove neznatne rane, ki so bile bolj otekline vsled udarca in pritiska; proti poldnevu pa sta se oba poslovila od doma, vsak sedeč na svojem močnem panonskem konju.

„Ne pozabite pokopati mojega jutrovca in varno spravite truplo Pecenijevo!“ zakliče še Kalvencij, in kmalu sta izginila v gozdu.

„Glej dim nad trgom! Kaj vidim? Groza! Nauport gori.“

„Res je, oče! To je požar. Že vem: Vojaki so se že uprli. Gorje Rufu, ki je tako lahkoveren! Izpodbodiva konja! Morda še kaj preprečiva.“

„Morda pa ni tako hudo, moj sin!“

„Ne varam se, tako mi Jupiter! In Oklacija, ki jo tako ljubim? Ona bodi žrtev poživinjene druhal? Ne, ne!“

In pognala sta konja navzdol, da je kamenje in rušnja letela kvišku.

„Nemara ne veš, Kalvencij, da Polijon, legatov sin, snubi magistrovo hčer?“ nadaljeval je oče pogovor, ko sta konja sopihala navzgor.

„E, Polijon je moj prijatelj in on ne misli resno o ženskih“, odgovori sin strastno.

„Le pazi, da strast ne utopi tvojega moštva.“

In zopet sta pognala svoja konja.

Solnce je pogledavalo skozi oblake, južen veter je zibal golo vejevje, nad Nauportom pa se je vpenjal zgoščeni dim proti oblakom. Tleča gorišča, ožgani tramovi, zrušeno zidovje se je kazalo prišlecem. Okrog srca jima je legla bridka tesnoba; Kalvencij je le predobro slutil dogodke tega dneva.

Vsè razdejano . . . Od tabora sem so se pa čuli zamolkli, zadirajoči glasovi.

Jezdeca sta prisopihala pred magistrovo palačo. Nekaj vojakov je stalo na cesti in kričalo. Drugi so metali kamenje v palačo. Dva pa sta butala z železnim drogom v hrastova vrata, da je bobnelo naokrog.

„Denarje, skopuh!“ kričali so vojaki.

„Ti nas pomagaš zatirati! Ti grabiš denar, a nam ga ne daš! Ti si naš sovražnik!“ zadirali so se drugi.

„Kaj razbijate, moji bratje!“ oglesi se Kalvencij z močnim, a tresočim se glasom.

„Ali vam je načelnik storil kaj žalega? Ako vam ni po godu vaš zatiravec, kakor pravi, obrnite se do njega! Nedolžne, miro-ljubne ljudi pa pustite v miru! Ali vam ni magister Filogen vselej postregel? Ali veste, kolikokrat ste se najedli in napili na njegove stroške? In v zahvalo ga sedaj hočete pobiti? Bodite pametni in poprimite tam, kjer je treba res poprijeti!“

„Kdo je ta, da nam tako govori?“ popraševali so se osupli vojaki. „Ali je naš?“

„Vaš sem, vaš“, poprime zopet Kalvencij besedo. „Jaz sem tisti, ki sem se pri legatu

potegnil za vašo plačo. Jaz sem tisti, ki sem dosegel, da je legat poslal svojega sina v Rim do cesarja, da vam uredi plače in skrajša število vojaških let.“

„O, Kalvencij, da, ta je naš. Poslušajmo ga!“

„Pojdite torej svojo pot, in jaz vam ukazem v imenu magistrovem, da odprete zaprta vrata gostilničarke Tacijane in ji popijete vse vino, kar ga premore njena klet!“

Vesel krik se je razlegal po trgu; vojaki so z divjim hruščem drvili proti hiši Akvilejkini, kjer so planili ne samo po vinu, ampak po vsem, kar je bilo kaj vrednega.

Med tem sta bila Tit Kalvencij in njegov sin že v magistrovi palači. Našla sta po dolgem iskanju in klicanju očeta in hčer skrita, upadlega obraza in tresoča se. Oklacija se je zganila, magister pa je podal prišlecema roko.

„Hvala ti neskončna, Kalvencij, najin rešitelj! Strah je bil velik, a hvala Martu, ki ti je naklonil zmago! Ali ste ukrotili upornike? Ali si je Avfidijen Ruf rešil življenje? Ali je sam legat tu?“

„Ne morem vama tega zatrditi. Jaz sem preganjal Pecenija in Tacijano. Vse mi je bilo novo, kar sem videl in slišal v Nauportu.“

„Torej nisi bil tu? Ali nisi bil v Emoni?“

„Ne, niti tu, niti v Emoni. Dohitel sem oba in porinil meč v Pecenijevo izdajsko srce. Tacijana pa je srečno odšla za hip in odnesla tudi vse tvoje denarje.“

„Oj, kako sem ti hvaležna, Kalvencij!“ seže v besedo Oklacija, „da si naju le rešil. Pa ali smo že varni? Ali so vojaki pomirjeni?“

„Ne bojta se, vojaki vama ne storé ničesar več. Treba bo skrbeti, da se do cela pogasi ogenj in odvrne vsaka nevarnost.“

„O, tu je bilo grozno“, začne magister z zgovorno besedo. „Vojaki so odpovedali pokorščino, ker so se razvadili in jim ni dišalo težaško delo pri cestah in mostovih. Ko je tisto noč Pecenij prišel iz Emone v Nauport dogovoril se je s svojo znanko Tacijano, ki je dajala potuho vojakom. Pripravil je vojake, da se upró in se znosijo nad Avfi-

dijenom Rufom, češ da jih zatira. Lagal je, da je v Emoni že vse po koncu, in da naj hité, ako nečejo zamuditi ugodnega trenutka. In ko je Julij Blez v emonskem taboru napravil mir in poslal svojega sina v Rim do cesarja, bilo je v Nauportu že vse dogovorjeno za upor. Ko so danes zjutraj zapeli petelini, objel je velik strah trške in okoliške prebivavce. Zastavonoše so porinili svoje zastave med razjarjene vojake, in ti so jih raztrgali na drobne kosce. Rimski orli so leteli raz most v vodo, kletev za kletvijo je kipela iz ust upornikov. Prav kakor roj kobilic so se spustili po trgu in okolici in pustošili vse, kar jim je prišlo v roke. Na več krajih so zapalili ali sami, ali pa se je ogenj vnel med ropanjem. Ljudje so bežali in kričali, goved je mukala, psi tulili. Nekaj stotnikov se je skrilo, drugi pa, ki so se upirali, čutili so vso surovost razjarjene druhali. Norčevali so se iz njih, zasmehovali, očitali jim strahopetstvo in strogost, zvezali so jih in potapljali v vodo, suvali v obraz, potezali za lase, izpodbijali noge in jim jemali stotniško opravo. Ko pa so dovršili svoje delo, ostal jim je le še Avfidijen Ruf, ki je bil pribežal v naš tempel. A razdivjanim vojakom tudi svetišče ni bilo sveto. Kamenitim kipom so odbijali glave, Rufa pa so zgrabili, zvezali in posadili na njegov voz, ki je čakal blizu svetišča. Njegovi sužnji so ga morali voziti gori in doli po trgu, vojaki pa so šli pred njim in za njim in ga zasmehovali. Ko so se naveličali vožnje, potegnili so ga raz voz in mu naložili na hrbet velik kamen, ki ga je moral nesti v tabor. „Le nesi, poveljnik! Sedaj vidiš, kako je prijetno tlačaniti!“ tako so ga dražili. „Seveda, zapovedovati je ložje“, zasmehovali so ga drugi. Kako se je godilo nadalje, ne morem povedati. Jaz sem imel pred svojo hišo nekaj zvestih vojakov, ki so dobro stražili; tudi so me imeli vedno vojaki radi, ker sem jim rad kaj storil, zato so pustili mojo hišo pri miru. A naposled — — oh, nehvaležneži!“

„Pomilujem vaju“, reče sočutno Kalvencij, „pa tudi trdno obetam, da bo kmalu konec

tega divjanja. — A jaz moram čim najprej v Emono, da povem legatu vse, kar se godi tukaj. Ako dobodem čoln, odrinem takoj, ko poskrbim za vajino varnost.“

„In kdaj prideš zopet, ljubi Kalvencij?“ reče Oklacija in ga pogleda s solznim očesom.

„Čim najhitreje bom mogel, premila hčerka častitljivega očeta! Vojaška dolžnost me veže prva, srce pa puščam v vaši palači. In kadar se povrnem, ali smem upati, da dobim zaklad, ki me vedno semkaj vleče, ki je moja sreča? Ali dobim Oklacijo za ženo?“

Magister je osuplo gledal mladeniča; nastal je molk.

„Moj dragi oče, kaj praviš?“ vpraša tiho deva.

„Slavni legat je moj prvi prijatelj in njegov sin ima prednost v tvojem srcu.“

„Prednost ima v tvojem srcu, ljubi oče, a v mojem ga ima ta-le vrli mladenič, ki je tudi moj rešitelj. Bodimo mu hvaležni, oče! Hvaležnost rodi ljubezen.“

„Ljubezen pa hvaležnost, ljuba hčerka! A kaj deješ ti, Tit?“

Molčeči Tit, oče Kalvencijev, zahrka in reče:

„Očetov razum je zato, da zapoveduje, očetovo srce pa zato, da ljubi. Jaz ne bi mogel sinu zavirati sreče, in tako mislim, da je tudi ti ne boš svoji hčeri. Ako je šel Polijon v Rim, kdo ve, ali se še vrne ali ne, in ako se vrne, kdo ve, ali bo še hotel vzeti hčer, ali ne. Pustiva otrokoma svobodo in srečo!“

„Hm, ako vzorni legat ne bo delal zadržkov, tedaj tudi moji pomisleki odpadejo“, pristavi važno magister.

Na mladih licih je zažarela rdečica, stara dva pa sta si segla v roko.

Stari Tit je kmalu nato odjahal domov, Kalvencij pa je hitel po svojih nujnih poslih v Nauportu. Ko je bilo vse urejeno in tudi preskrbljeno za varnost magistrove hiše, odpeljal se je z dvema vojakoma v čolnu proti Emoni, čim najhitreje je mogel. (Dalje.)

Pomlad — se poslavlja.

(List iz umetnikovega dnevnika. — Spisal F. S. Finžgar.)

I.

Umetnik je bil Pavel. Hm, ta stavek, kaj ne, zadostuje, da bodete vsi tisti, katerim sreča ne laže, vsi tisti, katerim vir, začetek in konec vsega delovanja je služba, ali denar, obrnili liste in iskali čtiva drugega in drugačnega.

Umetnik, ha! Vsak umetnik je posebnež, vsak umetnik je sitnež, vsak umetnik je seveda malce prismojen — in da je posebno velik in duhovit, mora biti hkrati tudi velik prijatelj trtnega soka. — Tako sodi množica.

Umetnik je bil Pavel, sloke rasti, redke, nikdar skrbno urejene brade, nazaj počesanih dolgih las. Redno je molčal, a če mu je pri-

jala družba, tedaj se je razvnel: oko, sicer mirno in globoko, mu je žarelo, lica so lahko pordela, in na dan je stopala njegova ognjevitna duša, ki je vso okolico razžarjala in vnemala, ki se je odsvitala na obrazih družbe, kakor bi padali brezbarvni solnčni žarki skozi kristal in se na beli steni krojili v čarobne mavrične barve.

Prišel je slikar Pavel v malo mesto, kjer je imel dovršiti nekaj portretov za sicer plebejsko, a dokaj bogato družino. V malem deželnem mestu — nov človek, celo umetnik — slikar! O, to je bilo stikanja tistih okroglih glav, hihitanja in kihanja, kritik in opazk raznih mestnih čemrljev in kebrčkov, ki so sloveli po mestu ko rožice krasnega spola, ko elita in vrhunec najfinejših toalet

Pod rimskim orlom.

(Povest. — Spisal I. M. Dovič.)

(Dalje).

VII. Na begu.

Ticijana je podila konja skozi goščo na stezo, ki je vodila okrog hribov na rimsko cesto.

Ko se je čutila varno, je odpočila na gozdni tratini, nakrmila živinčeti, zaužila ostanke svojega brašna in počakala večera.

Predno je odrinila, je vzela iz torbe, ki je visela njenemu konju ob boku, nekaj cunj in jih navezala konjema na kopita. S tem je hotela zvita ženska zbrisati sled za seboj. Zajaše svojega rjavca in v dobri uri se približa Nauportu, kolikor mogoče izogibaje se velike ceste.

Večerna tihota se je bila vlegla po trgu in okolici. Nemirni dnevni dogodki so ljudi zgodaj odpravili z ulic. Ticijana priveže konja izven trga med grmovjem, sama pa oprezno krene v Nauport. Ni ji bilo treba buditi straže pri glavnem dohodu, ker nobene ni bilo. Hitro je smuknila mimo nekaterih hiš ter kmalu vstopila v svojo hišo, ki je bila spredaj in zadaj do stežaja odprta. Vse tiho, le lahen jug ji je potiskal v nos vinske duhove. Ticijana ukreše ogenj, zapali trsko in zazre na klopi spečega sužnja. Sune ga v bok, da zviškoma plane po koncu.

„O matrona, dobra matrona!“ zakliče suženj, maneč si oči.

„Hitro se napravi, da pojdeš z mano. Dober kuhar si, da te prekosi le še magistrova Eubula. Zato ti preskrbim svobodo, in v Akvileji boš užival lepo prosto življenje.“

„Hvala ti, cenjena matrona.“

„Le hitro se obrni, Lason!“

In matrona izgine v stranskih sobah, pobere iz prikrite skrinje vse dragocenosti, kar se je dalo hitro v malo prtljago spraviti in odnesti.

„Lason, ti nesi to, jaz bom nesla to.“

In Ticijana s sužnjem se je vračala po isti poti do svojih konj. Tamkaj je navezala vse konjema na hrbet in zajahala proti Longatiku.

Počasi sta korakala konja po cesti. Ticijana pa se je obrnila k sopotniku.

„Povej mi, Lason, kako se je pravzaprav godilo danes in včeraj v Nauportu?“

In suženj ji je popisal na drobno vse dogodke. Pravil je, kako so vojaki pustošili Nauport, kako so za norca imeli taborskega poveljnika, kako se je prikazal Kalvencij in razgnal vojake pred magistrovo palačo.

Lason ni imel nobenega opravila, zato je lazil ves dan okrog in vse dogodke natanko opazoval. Bil je dobro poučen v vseh stvarih, le tega ni povedal, kako je vojakom klet odpiral in vino točil. Pač pa je zatrjeval, da se je branil klet odpreti in da so ga zvezali, pobrali mu ključe in na pol mrtvega pustili.

„In kdo je ukazal vojakom ulomiti v mojo klet?“

„Tisti Kalvencij. Eubula mi je pravila, da se ženi pri magistrovi hčeri.“

„Odkod pa ve to?“

„Oklacija ji je sama pravila. Tisti legatov sin, Polijon, sicer lazi za njo, a za tega Oklacija ne mara. Oče pa ji hoče usiliti Polijona, ker je tribun in bogatejši od Kalvencija.“

Tako je Ticijana počasi iz sužnjevih ust zvedela vse novice in skrivnosti, ki so jo zanimale. Ko sta pa prišla že visoko v planine, dé ženska:

„Lason, kreniva nekoliko v gozd, meni je malo slabo.“

In popotnika razjašeta konja in sedeta v listje. Lason je skrbno popraševal, ali hoče iz posodice mrzle vode?

„Ne, Lason, sedi semkaj!“

In Lason sede poleg Akvilejke. Ta pa nasloni levico in glavo na ramo njegovo.

Lason je sedel nepremično, misleč da podpira oslabele ženo in svojo gospodinjo, a Tacijana je tedaj izmaknila z desnico izza pasú dolg nož, ki se je v nočnem svitu zabliskal za sužnjevim hrbtom. Suženj ga ni videl. Tacijana dvigne desnico, levica ji pade z rame, glava ji skoči po konci, in predno je Lason umel, kaj hoče ženska, je zasadila Tacijana jeklo v tilnik sužnjeva.

Uboga žrtev ženske premetenosti zarjove, zarohni, zaječi, potem se zvrne na obraz. Iz tilnika je kri vrela na tla, da je bilo kmalu truplo kakor v luži.

Ubožec! Prestal je hitro težo življenja. Slikal si je v duhu svojo osvoboditev in lepo bodočnost, a sedaj ga je poslala gospodarica na oni svet.

Zlobna Akvilejka je flegmatično brisala krvavi nož v listju in govorila:

„Lep dar sem pripravila divjim zverinam. Zato naj me ne motijo na potu. Ti pa, Lason, si moral umreti. Ko bi živel, bi bil priča mojih dejanj. A za to te ne potrebujem.“

Tacijana zajaše in odhiti na cesto. Izpodbode konja in kmalu je na vrhu planine. Tamkaj krene v stran, da bi se ognila rimske postaje „monumentum ad Pirum.“

Dostikrat sta se konja izpodtaknila na strmih kamenitih grebenih, a jahalka se za to ni menila. Liki divji lovec je bežala po skalnatih tleh in mahovnatih melinah, dokler ni krenila na cesto.

Rjavec zašepa na sprednjo nogo. Cunja se je še držala noge in se zamotala ob trnjevo robido, da si je konj skoro izvil nogo. Hipoma skoči jahalka na drugega konja.

In spet sta hitela konja po cesti, zakaj poganjala ju je neugnana Akvilejka.

Napočilo je jutro, lepa dolina se je razprostrla pred jahalko. Zelene trte, razcvetla drevesa so jo pozdravljala in sinje nebo se ji je zasmejalo.

Jata divjih golobov vzleti iz bližnjega gozda. Tacijana je jahala počasi.

„Tu blizu je gotovo voda, kamor hodijo golobje vodo pit. Konja sta žejna. Poglejmo!“

In Tacijana krene po stezi v gozd. Res se ni motila. Ne daleč od pota se je zbirala deževnica v plitvi kotlini. Črni potapnik se je zmuznil v vodo, potegnivši s sabo malega polža, in rumeno obrobljeni kolovrt se je sukala sredi motne mlake.

A Tacijana ni opazovala teh drobnih živalc. Tam za votlo bukvo je nekaj zašumelo. Zdelo se ji je človeško bitje. Hitro seže po nož, poslušne in zavpije:

„Pokaži se, kdor si tam za drevesom!“

„Povej, kdo si, drugače zavihtim!“

In izza debele bukve se pokaže sulica.

„Jaz sem hči boginje Cerere.“

„Jaz pa sin boga Neptuna.“

„Jaz sem pa mislila, da si Amor.“

„Tudi tega sem vajen, če je srce za to. Zdi se mi pa, da sem te videl že včasih v Nauportu. Najbrže imaš ti malo z bogovi opraviti. A čemu vlačiš s sabo konja, ki je šepast?“

„Za tebe ga hranim.“

In izza bukve stopi suženj Flavij, držeč sulico ob rami.

„O, Flavij! Ne boj se, nič žalega ti ne storim. A kaj delaš tu? Kje je tvoj gospod Polijon?“

„Tožilo se mi je po domu, in ušel sem svojemu gospodu, ko smo popotovali v Rim.“

Tacijana stopi s konja in poda sužnju roko:

„Nič se ne boj, Flavij! Konja naj se napijeta in oddahmeta, midva pa sediva in se dogovoriva!“

„Pa čemu laziš ti, lepa gospa, po teh potih?“ popraša jo suženj nezaupno, sedši ji nasproti.

„Na potu sem v Akvilejo, kjer sem doma.“

„Blagor tebi, ki potuješ na svoj dom! Jaz pa tavam po svetu in ne vem, ali bom še kdaj videl domovino. Polijon me je pobral na poti, ko je bežal iz naših gozdov. Ne morem reči, da bi se mi preslabo godilo v Emoni, a neukrotna sila me je nagnila, da sem jo popihal od svojega gospoda. Morda

sem ravnal nespametno, ker sedaj res ne vem nikamor. Ne vem ne poti, ne smeri, nimam denarja, ne tovariša. In resno sem mislil, sedeč ob tej mlaki, da naj si končam življenje.“

„Le srčnost, mladenič! Jaz hočem biti tvoja zagovornica. Ti veš, da je Polijon moj rojak in da moja beseda mnogo doseže pri njem. Pojdi z mano, in če se ne srečamo na potu, izvestno naletimo na tribuna v Akvileji, in jaz bom govorila za te.“

Suženj se zamisli. Tacijana pa je dobro napeljala vodo na svoj mlin. Pač ji ni bilo do Flavija več kakor do svojega sužnja, ki ga je bila umorila, a ravno s Flavijem je hotela zopet priti v milost pri tribunu Polijonu.

„Pa odriniva! Spremljal te bom. Le prosim te še, daj mi sedaj jesti: lačen sem.“

Tacijana podá sužnju iz svoje zaloge nekaj jestvin in veselo zajaše konja, Flavij pa drugega. Kmalu sta bila na cesti. Flavijev rjavec je le še malo šepal in precej hitro sta jahala. Premetena ženska je znala dobro zabavati potrtega mladeniča plavih las in čednih lic. Hitro jima je mineval čas, zelene brajde in pisani travniki so ostajali za njima. Pomlad je trosila svoje cvetje po livadah in tičje žvrgolenje je spremljalo naša popotnika. Suženj je pozabil spominov iz otročjih let, Tacijana mu je pregnala domotožje, in Flavij je brez premisleka krenil za Tacijano po cesti v Akvilejo.

VIII. V Akvileji.

Na severni strani trdnjave ob cesti je stala hiša starišev trgovca Klodija Alpina. Prodal je bil vse kože in nakupil obilo južnega sadja, vina, olja, medene posode in vsakršnega lepoticja. S to robo obložen se je hotel v kratkem vrniti k svoji ženi v Nauport.

Bilo je lepega pomladanskega večera, ko je sedel pred svojo hišo in premišljal, kako odrine na pot. Kar se približata na konjih dva popotna človeka; bila sta Tacijana in Flavij.

„Moj Klodij!“ vzklikne ženska, skoči s konja in se oklene trgovčevega vratú.

Ta skoro ni verjel svojim očem. In vendar je pred njim stala njegova žena. Osupel jo je gledal in šele čez nekaj časa jo poprašal:

„Kaj pa se je vendar zgodilo, da si prišla sem?“

„Oh, vojaki so se uprli in tudi meni niso prizanesli. Razdejali in vzeli so mi vse, še sama sem komaj živa odnesla pete.“

„In kdo je ta mladi suženj?“

„Pridružil se mi je po poti. Pojdimo v hišo in povem ti vse. Ali so tvoji stariši zdravi?“

„Toliko počakaj, da vaju napovem.“

In Klodij izgine v vratih. Kmalu privede na cesto vse domače in vprašanja in čudenja ni bilo ne konca ne kraja.

Tacijana je kakor vselej tudi sedaj spretno igrala ulogo tajne kovarice, Flavij pa ji je zvesto pritrjeval.

Minula je noč. Ko je dopoldne pomladansko solnce sipalo svoje žarke na morje, bila je Tacijana opravljena v lično obleko. Zapustila je hišo in dihala prijetni obmorski zrak. Šla je mimo veličastnih palač akvilejskega mesta, ki so se lesketale v pisanih barvah. Počasi je prišla do morja in se ozirala okrog. Kamor je pogledala, povsodi spomini iz mladih let: ljubke vile, prostorni vrtovi z bujno zelenjavo, akacije, oljke, trte, vse je rastle bujno in obilno. — Ko se je nagledala tega, se je vrnila v mesto in korakala naravnost proti Kapitolu. Slišala je bila sinoči, da prebiva sedaj cesar Tiberij v Akvileji. In tribunu Polijonu ni bilo treba iti v Rim, opravil je svoj posel v Akvileji. Sedaj pa živi v svojem rojstvenem mestu veselo življenje.

„In moram ga dobiti v pest, ako stoji tudi pred Tiberijem samim.“

Visok German z debelim nosom in dolgo sulico ji zastavi pot.

„Ali je slavni tribun Polijon, sin Junija Bleza, panonskega legata, na Kapitolu, zvesti čuvaj?“

In dasi ga je Tacijana pogledala s prijaznim očesom, vojak ni trenil z očmi, ampak je mrzko odgovoril:

„Jaz čuvam Augusta, ne pa panonskega tepca.“

In ni ji več odgovoril na nobeno vprašanje.

Silno je tlelo v Ticijaninem srcu, vendar si je pribrnila psovke in zabavljice za drugo priliko. Obrnila se je in krenila domov. Žalost ji je objela srce; vojakov odgovor jo je vznemiril, ker ni bila vajena takih besed.

Ko je zamišljeno korakala mimo hiš, je začula glas:

„Oho, Ticijana! Kdo pa je tebe zanesel semkaj? Sedaj pa imamo tičico, ki je znala tako peti, da je vse premotila!“

„In kdo si ti, človek?“

„Ako ne poznaš ti mene, poznam jaz tebe, dasi ne sediš na konju kakor panonska nevesta. Ali ne veš, kdo je spremljal Pecenija iz Nauporta?“

Ticijana zardi in trdo vpraša:

„Kje je Polijon?“

„Kmalu se ti pokaže, nauportska tičica! Šel je ravno v cesarsko palačo in kmalu pride, ker nima važnih opravkov. Počakajva tukaj!“

Toliko da je Ticijana dobro pomislila svoj položaj, že se prikaže Polijon tam na cesti iz cesarske palače sem. Vojak se mu je režal že od daleč in potem mu zaklical na več korakov:

„Nauportska Ticijana je tu.“

Bilo je nepričakovano svidenje. Polijon ni maral mnogo govoriti na cesti in je naročil Ticijani, da naj pride čim najprej na njegov dom.

Prišla je še predpoldnem, in suženj jo je oglasil. Ko stopi tribun proti Ticijani, pade pred njim zvita ženska na kolena:

„Kaj delaš tu? Čemu si prišla sem?“

„Samo to te prosim, mogočni tribun, da mi daš govoriti.“

„Pekel naj te požre, izdajica domovine! Hinavka, ki delaš nečast svojim rojakom!“

„Še te prosim, Polijon, daj mi izgovoriti!“

„Vstani in povej!“

Ticijana se vzravna po koncu. Burno so se ji dvigale prsi in vzneseno je začela govoriti:

„Torej jaz sem izdajica domovine? In vendar sem bila jaz žrtev upornih vojakov. Ko si ti odhajal, slavni tribun, bilo je že vse dogovorjeno. Drugo jutro potem je bil ves Nauport v plamenu, in moja hiša so oropali razdivjani vojaki. Komaj sem odnesla zdravo kožo in ubežala z velikim naporom v Akvilejo. In ali veš, kdo je dal mojo hišo vojakom v roke? Tisti priliznjeni prijatelj slavnega tribuna, Panonec Kalvencij!“

Tribun je sedel na triklinij, Ticijana pa je nadaljevala:

„Srečen si, ljubi rojak, da si odšel o pravem času. Drugače bi bil tudi ti žrtev hinavskega prijatelja. Avfidijena Rufa so vojaki vlačili sem in tje kakor psa, in ni ga bilo, ki bi bil sporočil visokemu legatu v Emono, kaj se godi v Nauportu. Kalvencij pa je sedel v palači nauportskega magistra in ljubkoval z ošabno Oklacijo.“

„Kaj? Lažeš! To ni res, to ni mogoče, tako mi Jupiter!“ zakriči tribun in skoči po koncu.

„In ti dvomiš o mojih besedah?“ je nadaljevala mirneje Ticijana. „Ti ne zaupaš moji zvestobi? Ali hočeš, da ti jo pokažem v dejanju? In zato ti rečem, da je šla moja udanost do tebe tako daleč, da sem ti privedla v tvoje naročje ubeglega Flavija.“

„Ali sanjam jaz, ali sanjaš ti, Ticijana?“

„Še danes boš videl Flavija, dokaz moje trditve.“

„Ah, Ticijana, jaz sem ti delal krivico! Ako je res, kar praviš, potem sem ti dolžan iskreno zahvalo.“

„Tisto pa te prosim, ljubi Polijon, Flavija nikar ne kaznuj! Siromaku se je zmedlo v glavi, in saj veš, ako midva ljubiva Akvilejo, kako ne bi on ljubil svoje očetove koče!“

„Bodi! A dogodki iz Nauporta mi ne gredó iz glave. Da bi Kalvencij varal svojega prijatelja?“

„Moj Lason mi je povedal vse tajnosti, in njemu jih je izdala Eubula, magistrova sužnja.“

„Še danes moram priti pred cesarja.“

„In če greš, slavni tribun, pokori nekoliko tistega Germana, ki straži Kapitol. Ko

sem ga vprašala za te, rekel ti je panonski tepec.“

„A, a? E, e — cesarjev je!“

Ticijana je odšla, Flavij je došel, Polijon pa je takoj popoldne cesarju Tiberiju naznanil nujnost svojega odhoda. Cesar ga je odslovil in obljubil, da pošlje pretori-

jancev in celo svojega sina Druza v Panonijo, ako se upor ne zatre.

Polijon je odpotoval, trgovec Klodij Alpin pa ne. Izvolil si je Norik za svojo bodočo trgovino. Ticijana je ostala še v Akvileji.

(Konec.)

Pomlad — se poslavlja.

(List iz umetnikovega dnevnika. — Spisal F. S. Finžgar.)

(Konec.)

IV.

Pavel dolgo ni šel spat. Na komodnem stolu je slonel v atelieru, ogledoval sliko Pomladi in pušil. Obrazek iz omnibusa mu ni šel iz glave. Primerjal ga je z onim obrisom na platnu. Ista misel, nekam slične poteze, isti valoviti lasje, a vendar toliko drugače! Tisti obrazek ni bila statistinja, ne model, ne: to je bila živa misel, ideja; v teh očeh je bila duša, je živelo življenje, vsaka mišica je dihala, trepetala in tam pod tistim belim obrazkom so igrale žilice, vse polne mladosti in ognja. Da, zares, ta Emica, to ime! Ponavljal si je je tako pogosto, da se je seznanil ž njo in se tako spoprijateljil, kakor bi se poznavala še iz vaške šole. Emica — ta bo dušo vdihnila Pomladi. Dopravil bi jo bil brez nje, dovršil gotovo spretno: a zdelo se mu je, da bi ji ne bil mogel vdihniti življenja, da bi bila na vse zadnje njegova slika mrtva kopija kakega obrisa, taka, kakor si jih je prinesel nešteto iz Italije in Monakova. In taka slika? Prave barve, mične sence, izvrstna tehnika: to je samo trup brez duše. A sedaj je našel Pavel tudi dušo svoji sliki, sedaj si bo upal zavestno ž njo pred občinstvo in ne bo se tresel pred kritiki.

Razburjen, a vendar neizmerno zadovoljen je legel Pavel. Truden je bil, a spanca ni bilo. Po ušesih mu je šumel omnibus, čutil

je, kako se je zagugal — in kako je v trenutku stala pred njim Emica — in potem nagel konec brez slovesa, brez zadnjega pogleda. Prevzela ga je ta mična slika tako, da je naposled moral zopet prižgati svečo, seči po knjigi in brati, da bi se umiril. Ko je pritikal užigalico sveči, zasmel se je na glas in samega sebe ošteval: Tako se še zaljubiš, kakor dijak v šolarico, o kateri sanja cele noči in piše njeno ime na steklo, na knjige in zvezke, v notese in računice, misleč, da je najnesrečnejši človek na svetu, pa mu ne nedostaje drugega, kakor očetove jezne besede in malo kazni, pa bi se zopet vrnil od nje k svojemu uku. Pa takoj se je zbal tega cinizma, zbal zato, ker bi mu tako naziranje razblinilo njeno podobo, ideja bi izginila, in on bi sedel pred platnom iznova ob sami materiji. Segel je po knjigi: „Halkove Večerne pesmi.“ Večerne pesmi! Kakor nalašč. Na nebu se je napravila velika rana v oblakih, skozi njo so gledali rogli meseca in nekaj zvezd. Pavel odpre — in bere:

S nebe anděl sstępuje,

— — — — —
ten anděl, to je láska.

A koho křídlem dotkne se,

ten celičký se změní,

a v srdci něco pocítí,

co není k vyslovení.

Pavlu je bilo dovolj te pesmice. Knjigo je odložil, podprl si glavo in gledal v strop. Ljubezen? Ali ni to prvi učinek lepega? In

Pod rimskim orlom.

(Povest. — Spisal I. M. Dovič)

(Konec.)

IX. Ob milost.

Kalvencij je sporočil legatu, kar je bil storil in kar je videl in slišal v Nauportu. Junij Blez je bil sicer vesel, da je s poti spravljen Pecenij, vendar je bil tudi nevoljen zaradi upora in je nemirno hodil po mozažičnem tlaku gori in doli. Premišljal je, kako bi brzo zatrli vstajo. Jezil se je celo nad Kalvencijem, ker mu ni takoj sporočil burnih dogodkov, temveč rajši letal po hribih. Odslovil je Kalvencija z naročilom, da jutri odrinejo vse tri legije v Nauport.

Zarana so bile že vse tri legije v vrsti pred taborom, ko pride poveljnik Junij Blez in naznani, da hoče sam voditi četo v Nauport. Kalvencija pa je poslal z nekaj vojniki naprej, da prouči položaj ter pravočasno poroči o nepričakovanih potrebah.

Suho vreme je bilo, in prah se je kadil za dolgo vrsto vojakov. Počasi so se pomikali proti Nauportu, in že je bilo solnce sredi neba, ko trobentači zatrobijo naskok na tabor.

A ni bilo treba krvi prelivati. Uporniki so se udali, zakaj ni jim kazalo ustavljati se vojski. Tudi so se že nekoliko iztreznili od zmage prejšnjega dne in spoznali, da jih je Pecenij varal.

Vojaki so obkolili tabor, legat pa je stopil s svojim spremstvom med šotore.

Uporniki položé orožje na tla in izpusté tabornika Avfidijena Rufa.

„Pijana, neumna druhal! Ali tako poslušate glas svojega zapovednika? Ali ste sedaj zboljšali svoje stanje, ker ste nedolžne ljudi pripravili ob stanovanje in živež? Ali je taka čast rimskega orla? Vi posnemate igravca-goljufa; vzornega vojaka, kakor je Ruf, pa zaničujete. O da bi vas pamet srečala! Ali ste vredni, da vas zemlja še nosi

na svojem hrbtu? Več vam ne pristoji kakor glavo pod meč“, končal je legat.

„Grešili so, visoki gospod, krivico so storili meni, da je ni mogoče poravnati. Vendar prosim zanje, da jim prizaneseš. Niso storili tega iz svoje volje, izpeljal jih je na led hudobni Pecenij“, izpregovori Ruf.

„Škodo bodele poravnali Nauportčanom sami. Jaz pa vam prizanesem; le tisti, ki so druge v upor nagovarjali, morajo v ječo. Največji upornik pa je že prejel svoje plačilo.“

In Kalvencij jim pove, kaj se je zgodilo s Pecenijem.

Strah je navdal trde vojake.

„Sit nobis venia!“ zakličejo skesani.

Po še nekaterih ukazih in opominih za pusti poveljnik nauportski tabor. Dve legiji sta se vrnili takoj, osma legija pa je ostala, čakaje legata, ki se je sam šel prepričati o škodi in naposled obiskal magistra Filogena.

Kalvencij ga je napovedal.

Dolga dvorana je kazala rimsko bogastvo. Kar je premogla razkošnost rimske kuhinje, vse to se je zibalo na mramornati mizi.

Cesarski legat Junij Blez je sedel na zlato obrobljenem sedežu. In prijel je za čašo kipečega falernca in napil gostoljubju hišnega gospodarja.

„O da bi že dospel moj ljubi Polijon in okušal vsak dan slast magistrove hiše! In ti, ljuba Oklacija, šteješ ure, ki te ločijo od svojega ljubljenca?“

„Štejem ure, ki me ločijo od mojega ljubljenca. Ta ljubljenc šeta danes po nauportskih livadah in čaka milosti cesarskega legata“, odgovori Oklacija legatu

„Tvoj ljubljenc šeta po Nauportu? Ne po Akvileji?“

Molk nastane, in magister ga prekine:

„Visoki legat! Oklacija se brani podariti srce tvojemu sinu.“

„In kdo ji je na poti, ljubi prijatelj?“

„Prijatelj“, ponovi magistrova hči.

„Prijatelj Kalvencij?“

Molk.

„Pokličite Kalvencija!“ zakliče legat.

Nekaj trenutkov pozneje vstopi mladi vojak. Gorelo mu je lice, in zamolklo je poprašal:

„Kaj ukazuješ, gospod?“

„Ukažem, da nemudoma daš slovo vojaški suknji. Poberite mu vojaške znake in naj gre na očetov dom železo varit.“

Kalvencij odide, Oklacija se zgrudi.

„Ženska je mehka stvarca. Iskra je, ki se vname, zaplapola, zagori in hipoma zopet ugasne. Počasoma se unese in strezne, in tedaj bomo zopet stari prijatelji. Zdrav bodi, magister!“

In legat hitro odide.

Tam za cesto ob bregu reke je potem stopal Kalvencij. Glava mu je visela navzdol, temne poteze pod očmi in krčevito stisnjene ustnice so pričale silno srčno boleost. Roke so mu visele ob boku, noge so mu opletale po rsatih tleh. Brez slovesa, brez nagrade, katero je bil zaslužil, brez spremstva, brez časti ga je odslovil mogočni legat. In zakaj? Ali mu je storil kako krivico? Ali se ni imel zahvaliti le njemu, da se je vstaja tako mirno poglobila? In kdo je tako ljubeznivo skrbel za njegovega sina kakor on? Ali ni tvegjal zanj svojega življenja? Ali je možna pri velikih gospodih taka nehvaležnost? In vendar! Zakaj se vtikaš, Kalvencij, v reči, ki so zate nedosežne? Kdo je že slišal, da bi navaden vojak snubil hčer magistrovo, za katero se poteza sam tribun, sin legatov? A kaj moreš ti za to, ako te ona ljubi? Kaj tebi za to, ako ona za Polijona ne mara?

Take misli so rojile po glavi pregnanemu vojaku. Pot ga je vodila mimo logov, mimo zelenih travnikov, mimo šumečih potokov; a on je bil gluha za vso naravo. Ni duhal dišečih cvetic, ni srkal svežega gozdnega zraka, ni poslušal tičjega petja, vse je bilo zanj mrtvo, pusto, dolgočasno.

„Trpka usoda! Kam me ženeš? S svojo kruto roko mi črtaš pot, ki ji ne uidem. Ali ni govoril prav Polijon, ki se je tako rad skliceval na pesnika Horaca? Kolikokrat so mu bile na ustih besede, ki jih izreka srečni pesnik o Fortuni:

Te semper anteit saeva Necessitas,
clavos trabales et cuneos manu
gestans ahenā, nec severus
uncus abest liquidumque plumbum.

Pa čakajmo! Usoda je neizprosna, a zdi se mi vendar, da pravica mora naposled obveljati. Mora priti dan maščevanja, dan, ko se izkaže sveta pravica, pravica, ki bo vzela mene iz te nesreče.“

In s podvojeno silo je hitel čez drn in strn v hribe. Sedaj ga je oplazila veja, sedaj se je spotaknil nad grmovno korenino, sedaj je zadel ob kamen, a hitel je le naprej naprej . . .

Že je mesec zasijal izza oblakov, drobno sejane zvezde so migljale na oboku, prijetne sapice so pihale čez dol in plan. Kalvencij se ni ustavil.

Truden je sopihal po bregovih, lakota ga je morila, žeja ga je mučila, mrzel pot mu je stopal na čelo, noge so se jele optekati, roke omahavati, glava ponižavati, svet se je sukal krog njega, visoka gora je rastla pred njim, stopinje so bile stopinjice, visoko rsje se je opletalo njegovih nog, jelke in bukve so se majale pred njim in za njim, moči so pojemale, žile so zastajale, volja se je upognila, spotaknil se je, padel in obležal v mahovju . . .

X. Iznenajen.

Že je v Panoniji žito šlo v klasje, ko se je tribun Polijon vrnil s svojim spremstvom v Emono. Legat ga je sprejel z veseljem; mnogo sta si imela povedati oče in sin.

„Žal, da mi nisi prihranil Kalvencija. O kako mi pólje kri, da bi se zmaščeval nad prijateljem, ki me je varal! Menil sem, da me vara Tacijana, a varal me je Kalvencij“, dé Polijon.

„In vendar Ticijana ni več vredna. Osleparila je magistra za več tisoč denarjev“, odvrne Junij Blez.

„A Oklacija, kaj pa pravi ona?“

„Pozvedi sam! Odšel sem mrzel iz magistrove hiše.“

„Še danes mora biti v moji oblasti. Ta modrost panonska se mora kaznovati. Pa ta Kalvencij — kam je vendar izginil?“

„Ni znano. Najbrže doma železo kuje in premišljuje, kaj je cesarski namestnik.“

„Flavij!“ zakliče Polijon skozi stranska vrata.

Suženj se prikaže.

„Ali verjameš vse, kar ti je Ticijana pravila? Povem ti, da te osvobodim in Eubulo, sužnjo magistrovo ti dam za ženo, ako poveš resnico? Ako pa ne, tedaj te čaka natezalnica. Tako mi Jupiter!“

Flaviju se hipoma razjasni in zopet otemni obraz. Pogleda v tla, pogleda kvišku in reče:

„Moj gospod! Svoboda mi je nad vse. Zato prisežem pri vseh bogovih tvojih in naših, da je Ticijana tebe varala in da je Kalvencij nedolžen.“

„Ti lažeš, pes germanski! Ali ni Kalvencij snubil magistrove hčere?“ zadere se legat nad sužnjem.

„Visoki gospod, ne lažem. Kalvencij je res snubil Oklacijo, ker ga je sama želela. Upora pa ni provzročil, temveč ga je pomiril, vse legije ga spoštujejo radi njegovih lepih lastnostij. Zato je njegovo slovo napravilo velik nemir med vojaki. Zato vstaja še ni zadušena, kakor sem zvedel danes iz Plunkovih ust. Ticijana je res sleparica, zapeljivka, ki je varala tebe, moj gospod, in tudi mene bi bila ubila, kakor je svojega Lasona, da se nisem potuhnil in ž njo vlekel, dokler sem moral. To je gola resnica.“

Oče in sin sta bila jako osupla, nobeden ni črhnal besede. Polijon je le mignil sužnju, da naj odide, potem pa se je poslovil in udaril naravnost proti Plunkovi koči.

„Vroč je, vroče, ljubi moj tribun! Kdo bi sedaj veslal?“ pozdravi ga stari čolnar.

„Saj tebe ni škoda, ker si star, Plunko! Kdo bi se menil zate?“

„Res je, a moj sin še ni prišel iz Dalmacije. Še poldrugo leto bo služil vojake.“

„Nič se ne boj, Plunko! Jaz sem bil pri cesarju Tiberiju, ki mi je obljubil, da vojaki ne bodo več dvajset, ampak le šestnajst let služili cesarja.“

„O blagi Polijon! Usoda ti bodi mila, koder boš hodil. Sedi, da odrineva!“

Staremu čolnarju je tekkel znoj po licih in vratu. Solnce je grelo, in Polijon si je škropil glavo z vodo, da se je hladil.

„Čuj! Neptun potresa vodo!“ zakliče skrivnostno čolnar.

Polijon se ozre okrog, pogleda v vodo in vidi dolgo temno stvar, gibajočo se v valovih.

Som se je zadel ob čoln in ga potresel, da je Plunko mislil o Neptunu.

In zopet se potrese čoln, da so valovi zapluskali čez robove.

„Aequorea nama ni mila“, vzdihne čolnar.

Polijon je molčal, gledal plaho, a ni videl ničesar.

Čoln se je zibal dalje, dalje, gozdovi so ponehavali, solnčni žarki so omahovali, senca dreves se je pretrgavala, migljala sem in tje, in izginila.

„Kaj neki vedno šumi tam v hrastičevju?“ popraša tribun.

„Neptun potresa in maje vodo in drevje“, odgovori čolnar.

„Meni se pa zdi, da se Dijana podi za divjo zverjo.“

„Ničesar ne vidim. Tudi Neptun in Dijana ne razlivata svoje jeze oba ob enem.“

„Ti že veš, Plunko, ki si izkušen na vodi in na suhem.“

„Tisto pa, tribun! Izkusil sem pa jaz obilno. Bil sem v bitki pri Akciju.“

„Pst, tiho! Nekaj sem videl. Junona mi prizanesi: videl sem človeške postave!“

Zopet vse tiho. Čoln je hitro plul po vodni površini, videl se je Nauport; Plunko je pripovedoval z večjo srčnostjo stare dogodke, kar zahrešči od brega sem, in visoka topol pade čez vodo.

Završi, zašumi, pluskne, vodni žarki se razkropé na višino in širino, čoln se ustavi;

Plunko omahne v čoln, Polijon skoči po koncu.

Sedaj se prikaže več vojakov iz goščave ob bregu; v rokah so držali loke in puščice. Tribunu je upadel pogum, z brega pa se je začul glas:

„Aha, sedaj te imamo! Ti si šel v Rim k cesarju dobrikrat se in nas tožit. Zato smo te ustavili, da te malo izprašamo. Kaj je z nami? Kaj si opravil?“

Tribunu se je zmračilo pred očmi, in zmedeno je odgovarjal:

„Vse vam povem, karkoli hočete. Saj zato grem v Nauport, da vam pojasnim cesarjevo voljo. Zakaj me tako skrivaj napadate?“

„Le tiho, in hitro povej, kar imaš! Zakaj povemo ti, da je danes že jedna stotniška glava odletela po tleh, ker se je ustavljala naši pravični zahtevi.“

„Hitro vam povem vse. Le za tega starca me skrbi, ker se je nezavesten zgrudil v čoln.“

„Torej priveslaj čoln h kraju.“

Polijon pokorno prime za vesli in porine čoln do obrežja. Stopi iz čolna; strelci stopijo iz gozda, dva potegneta Plunka iz čolna in ga omočita z vodo, drugi pa obkolijo tribuna.

Bili so strelci iz nauportskega tabora. Zvedeli so, da se je Polijon vrnil od cesarja in čuli, da jih je cesarju tožil, ne pa zanje govoril. Zato so se zopet uprli in ubili izmed stotnikov nekoga, ki se jim je ustavljal. Aufidijen Ruf pa je ubežal v Emono. Vedeli so pa tudi, da se Polijon kmalu zglesi pri magistru, zato so prežali nanj na cesti in ob vodi.

„Torej kaj je povedal cesar Tiberij?“

„Obljubil je, da kmalu pošlje svojega sina Druza v Panonijo in da izpolni vete-
ranom vse želje.“

„Druz — z veliko vojsko, da nas pobije, ker si nas tožil? Sedaj nam pa še povej, zakaj je tvoj oče odpodil Kalvencija?“

Polijon osupne.

„Zameril se mu je, ker mu ni bil pokoren“, odgovori naposled.

„In prav je, da mu ni pokoren. On je jedini, ki ima kaj srca za nas. Zato ste hoteli tudi njega spraviti s poti. A niste ga, ne; Kalvencij živi, tebe Polijon, pa čaka jama, katero si drugim kopal. Dovolj je krivic, dovolj ste nas varali. Zato poskusi sedaj, kako zadenejo naše puščice!“

Vojaki nategnejo loke, mehkužni Polijon se od strahu zgrudi na tla. Plunko zastoka, začuje se zaničljiv posmeh: „To je junak, ki rajši lazi za ženskimi, kakor da bi se potrudil za svoje vojake! Ni vreden, da živi; ustrelimo ga!“

„Stojte, prijatelji!“ začuje se glas iz grmovja.

Prikaže se mladenič v preprosti obleki, z mečem ob strani. Tetiva na lokih se umaknejo, Polijon se ozre proti grmu in spozna — Kalvencija.

„Nikar ne prelivajte nedolžne krvi, ljubi moji vojaki! Nikar se ne prenaglitate! To ni prava pot do namena. In vedite, da je Polijon moj prijatelj; zato vas prosim, ne storite mu nič žalega!“

„Oh, Kalvencij, moj rešitelj!“ vzklikne Polijon. „Kako si prišel sem?“

„Hotel sem v Emono, da pozvem resnico. V Nauportu sem zvedel, da stražijo vojaki ob reki. Ko sem šel ob bregu, sem začul šum in vpitje. Zato sem prišel sem.“

„Da, Kalvencij, zaradi tebe odnehamo. A hočemo poročstva, da se nam krivice poravnajo.“

Oba, Polijon in Kalvencij, jim obljubita, da hočeta storiti vse, kar se bo dalo, da ustrezeta zahtevam.

Nato je odrinila mala četa s Polijonom in Kalvencijem v Nauport.

XI. Mesečni mrak.

Jesen je zgodaj nastopala tisto leto. Dež je lil neprestano in hudi viharji so bučali po Panoniji. Reke so preplavile polja, in drevje je izgubilo zgodaj svoje listje.

Cesar Tiberij pa se ni menil za to, ko je poslal svojega sina Druza v Panonijo, da zatre upor, ki se je vedno ponavljal. Pre-

cejšna vojska je šla čez julijske Alpe. Dve izbrani pretorijanski kohorti sta bili ž njo. Celo svojo germansko telesno stražo je dal cesar jim za spremstvo in ž njo vred Elija Sejana, načelnika pretorijancev.

Mrzli, pusti jesenski dnevi so se vrstili. Uporniki v emonskem in nauportskem taboru pa le niso odnehali od svojih zahtev, temveč se upirali tudi cesarjevemu sinu. Izkušal jih je z lepa pregovoriti in pridobiti. Zvesti ostali stotniki so uporabili vso svojo zgovornost, da bi vojake omečili in potolažili. Dva glavna upornika je dal Druz obglaviti, in nekaj so jih legijonci sami izročili v zapor. A trajnih uspehov le ni bilo.

Nekega večera pa je obletela vse vojake velika groza. Svetli mesec na nebu je jel hipoma bledeti, dokler ni popolnoma obledel. Bil je popoln mesečni mrak, ki so ga imeli rimski vojaki za napoved strašne groze. Preplašeni so se spogledovali.

Ta prirodni dogodek je imel tako moč do vojakov, da jih je minula vsa upornost in trmoglavost.

Najprej se je udala VIII. legija, ki se je na prigovarjanje Kalvencijevo umaknila v zimsko taborišče in prisegla zvestobo cesarju Tiberiju. Zato je Druz postavil Kalvencija na mesto umorjenega stotnika pri VIII. legiji in mu poveril popravo mostov in ceste pri Nauportu, a Aufdijen Ruf¹ je

¹ Popravki: Na str. 229, a, v. 15. od zg. in str. 235, b, v. 15. od sp. beri Aufdijen m. Aufidij. — Str. 269, b, v. 4. beri Junij m. Julij.

postal tribun VIII. legije in se je naselil v Emoni.

Ko je bil mir utrjen, se je cesarjev sin Druz vrnil s svojim spremstvom v Rim in vzel s sabo Polijona, uvrstivši ga v pretorijansko kohorto.

Flavij je zadobil obljubljeno svobodo in vzel v najem s svojo ženo Eubulo Ticijanino gostilno.

In Oklacija? Ko je prišla za temi dogodki zopet pomlad, praznovala se je poroka mlade dvojice. Bila sta navzoča oba očeta, in malobesedni Tit, oče Kalvencijev, je izpregovoril nekaj besedij o bodoči sreči poročencev: „Bogovi naj vama dodelé stalnejšo srečo, nego sta jo uživala doslej. Nihče ne vé, kaj mu zakriva bodočnost v svojem naročju. Burno je vojaško življenje, smrt gre za njim kakor senca; mnogokrat gre smrt tudi pred njim. Vesel sem, ker vidim, da rimski vojaki ne vihté samo meča, ampak tudi delajo s sekiro, motiko in lopato. Boudita vama torej naklonjena Mart in Cerera.“

Dobro leto potem ju je nebo blagoslovilo in jima dalo sinčka, ki je pa umrl v nežni mladosti. Žalovala sta za njim in mu postavila mal spominik. Morda je ta spominik isti, kakor se je našel blizu Nauporta in ima ta-le nadpis:

Titus Calventius, Titi filius, centurio VIII. legionis, et Oclatia, libertini Lucii, Exspectata, Tito dil. filio posuerunt.

